

MOTERIS

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1981

5 18

rugšėjis
spalis

TURINYS

V. Giriunienė	25 metai!	4
D. Mitkienė	Sukaktuvininkei "Moteriai" (eil.)	5
S. Vilkauja	Moterys ir spauda	6
M. Šlapelienė	Iš atsiminimų	10
V. Sruogienė	Moterys — "Aušros" bendradarbė	11
Eglė	Broliams Lietuviams (eil.)	13
B. Vaivorytė	Varonė	14
G. Tulauskaitė	Ramybė (eil.)	16
I. Motekaitienė	"Naujoji Vaidilutė"	17
A. Rūta	Kalnuose (eil.)	21
Z. Tenisonaitė	Sapnų stikle (eil.)	21
A. Balašaitienė	Moterys ir viešuma	22
—o—	"Moters" nesenstančios mintys	23
—o—	"Iš "Moters" redakcijos stalčių	24
M. Macevičienė	Ona Baleckienė	26
● Knygos	Pr. Naujokaitis — Flamų poezija lietuviškai	27
● Moterys ir spauda	S. G.— Lietuvė mokslininkė svarbiose pareigose	28
		29

ILIUSTRACIJOS

A. Medulytė	Žemaitė	6
A. Žmuidzinienė	Madona	14
J. Paukštienė	Jaunamartės	22

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1981 m. Nr. 5 (143)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

S. GIRDAUSKIENĖ — lituanistė, **Z. DIDŽBALIENĖ** — korektorė

I. KAIRIENĖ — skyriaus vedėja, **L. MURAUŠKIENĖ** — skyriaus vedėja

BRONĖ PABEDINSKIENĖ — administratorė, **Birutė Alksnienė** — ekspeditorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė "Tėviškės žiburių" spaustuvė, 2185 Stavebank Rd., Mississauga, Ont. L5C 1T3.

Prenumerata metams \$8.00, garbės prenumerata -\$12.00, vieno numerio kaina — \$1.60

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negražina ir taisyti bei tvarkyti savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1981. No. 5 (143)

Printed by "Lights of Homeland" in Mississauga, Ont.

moteris

1981

5 (143)

moteris

25 *metų*

ŽENGIAME Į 26-SIUS "MOTERS" METUS!

Išėjimo spaudoje tai yra reikšminga sukaktis. Per tuos dvidešimt penkerius metus turėjome linksmesnių ir liūdniesnių dienų, bet, nežiūrint to, visada su viltimi žvelgėme į ateitį. Sunku pasakyti kiek ilgai dar išsilaisinsime, bet tikrai stengsimės, kad moteriška spauda galimai ilgiau gyvuotų.

Dėkojame visiems bendradarbiams ir skaitytojams: už parašytus žodžius, už prisiūstas aukas, už prenumeratas, už laiškus ir už "Moters" skaitymą!

N. Kulpavičienė

B. Pabedinskiene

*Nora Kulpavičienė —
"Moters" redaktorė
ir
administratorė
Bronė Pabedinskiene*

25 METAI!

ATRODO, KAD VISKAS VYKO TAIP NESENIAI — VAIZDAI TOKIE RYŠKŪS

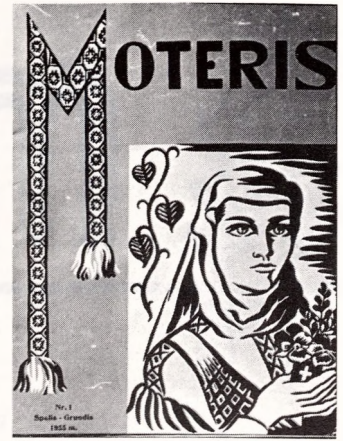
Ruošiamės ketvirtajam KLK Moterų Draugijos skyrių suvažiavimui 1955 m. balandžio 30 — gegužės 1 d. Montrealyje. Nauja Aušros Vartų parapijos bažnyčia. Parapijos salė dar be grindų, tik šiurkštus dulkėtas cementas — nepadengsi nei tepalais, nei kilimais išklosi. Visos skyriaus narės su pirmininke E. Lukošiene skuba, ruošiasi šiai didelei šventei. Matai beatodairinį norą suspėti. Ir kaip simbolis tų jaunystės jėgų, iškyla dulkių debesyje garsiai besišypsantis Teodoros Čipkienės veidas. Pasiruošta!

Suvažiavime dalyvavo Magdalena Galdikienė, ilgametė Draugijos pirmininkė Lietuvoje, seselė M. Augusta, Centro Valdybos pirm. K. Juozapavičienė, kun. J. Kubilius, SJ, kun. P. Ažubalis, Tėvas Placidus, OFM, kun. Raibužis, SJ, kitos Centro Valdybos narės bei skyrių atstovės.

Suvažiavimas nutarė: aktyviai dalyvauti parapijų gyvenime; daugiau dėmesio kreipti į moterų švietimą, kultūros sritį, rūpintis lietuvybės išlaikymu, ideologiniu supratimu bei dvasiniu pakilimu; rūpintis jaunų moterų ir mergaičių organizavimu, vaikų ir jaunimo globa; remti moterų spaudą — išlaikyti "Tėviškės Žiburiuose" turimą moterims skyrių "Moterų Žodis", pradėti leisti moterims žurnalą "MOTERIS" ir bent porai metų Draugijos Centrą iš Toronto perkelti į Montrealį.

Į Centro Valdybą išrinkta: Vitalija Giriunienė — pirm., Goda Rudinskienė — sekr., Aldona Mališkienė — išd., "Moteris" redaktorė — Stasė Prapuolenytė, administratorė — Kazė Juozapavičienė.

Sunkumų, kurie buvo sutikti beorganizuojant žur-

Pirmasis "Moters" viršelis 1955 metais — dailininkė H. Žmuidzinienė

nalo išleidimą, negalima įsivaizduoti. Jeigu žinotum, suprastum — jokių būdu nepradėtum. Reikia tik pagalvoti — redaktorė Hamiltone, administratorė Toronte, leidėjos Montrealyje. Laiškais ne viską išsiaiškinsi. Važiuoji pasitarimams į Torontą, Hamiltoną. Iš ten atvažiuoja į Montrealį. Ir taip sukaupus jėgas, pavyko nugalėti visas kliūtis ir 1955 metų rudenį pasirodė žurnalo "MOTERIS" Nr. 1.

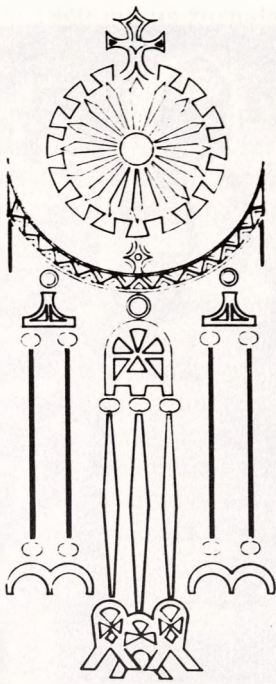
Džiugu, kad pradėtas darbas nesustojo, o vis augo ir rado pripažinimą plačiai pasaulyje išsiskirsčiusioj lietuvių išeivijoj.

Minint 25 metų "MOTERIS" žurnalo sukaktį, pats didžiausias noras yra, kad vis atsirastų naujų, jaunų jėgų tą darbą tobulinti ir tęsti toliau.

Vitalija Giriunienė

1955 m. K.L.K.M. D-jos centro valdyba, kuri pradėjo leisti "Moters" žurnalą Kanadoje, sėdi iš k.: K. J. Kubilius, S.J. — dvasios vadas; dr. V. Giriunienė — pirmininkė; ses. Felicija — spaudos reikalams; A. Mališkienė — sekretorė; M. Gaputytė — įždininkė; M. Povilaitienė — vicepirmininkė

Buvusios "Moters" redaktorės: S. Prapuolenytė 1955-1957; I. Matusėvičiūtė 1957-1966; Z. Daugvainienė 1967-1970

D. MICKUTĖ-MITKIENĖ

SUKAKTUVININKEI

"MOTERIAI"

*Tu taip jauna —
Tau vos tik Dvidešimt penki!
Žodžius,
Dainas,
Vardus,
Tarytum gintarus renki.*

*Mergaitė Tu,
Jaunamartė,
Žmona ir motina esi.
Ir praeitį,
Ir dabartį
Gyvan sujungi judėsin.*

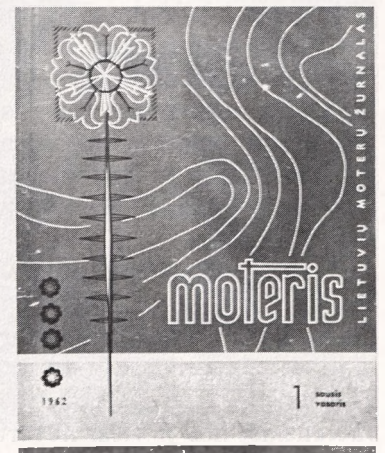
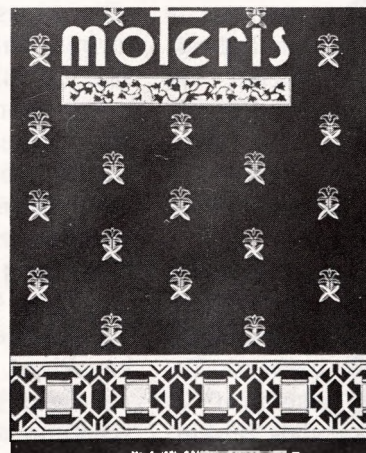
*Iš tolo,
Ir arti suskridę žodžiai,
Tau veidą
Tartum žvaigždėmis apkris...
Ir būsi
Vis jauna,
Nauja,
Ir niekad nenuobodi
Viešnia —
Mieloji "Moteris!"*

1981. II. 28.

"Moters" redakcijos bendradarbės 1970 m. (sėdi) iš k.: I. Kairienė, redaktorė — N. Kulpavičienė, Z. Daugvainienė, (stovi) Z. Didžbaliienė, E. Krikščiūnienė, administratorė — B. Pabedinskienė, A. Šarūnienė-Yčienė, L. Murauskienė

"Moters" viršeliai ir vinjetė — N. Kulpavičienė

MOTERYS IR SPAUDA

S. VILKAUJA

1980-ųjų metų gale suėjo 60 metų, kai pasaulį išvydo pirmasis "Moters" žurnalo numeris Vilniuje. Taip pat jau 25 metai, kai "Moteris" darbščių ir pasišventusių Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos narių yra leidžiama Toronte. 25 metai moters gyvenime yra pats gražiausias jaunystės žydėjimo laikotarpis, bet mūsų žurnalas jau nuo įsikūrimo žengia į antrąją savo amžiaus pusę. Kai kas mano, kad "Moteris" jau tuoj išeis "poilsiauti", bet iš tikrųjų dar taip nėra. Atrodo, kad redaktorės N. Kulpavičienės, visų bendradarbių ir leidėjų bendra talka žurnalas dar lankys savo skaitytojas bei skaitytojus, išblaškytus visuose pasaulio kontinentuose. Gal žurnalo veidas ateityje šiek tiek ir pasikeis, bet jo vidus pasiliks tas pats, nes lietuvės moterys jau iš gilios senovės skiriasi nuo kitų tautų moterų savo religingumu, tautiškumu, įsitikinimais bei drovumu. Tad šių sukakčių proga vertėtų prisiminti ir ilgiau sustoti prie mūsų moterų kultūrinės veiklos bei spaudos.

* * *

Visi žinome, kad išėivijos gyvybinis lietuviškumo išlaikymo šaltinis yra spauda. Per visus amžius spausdintas lietuviškas žodis kėlė mūmuse tautinę sąmonę, žadino mūmuse ryžtą išlikti lietuviams. Spauda mums padėjo išlaikyti savo tapatybę, kalbą bei tikėjimą. Tačiau grįžtant atgal į praeitį, galima aiškiai pastebėti, kad moterų mokslas, jų dalyvavimas kultūrinėje bei visuomeninėje veikloje buvo labai menkas. Juk dar ir prieš pat nepriklausomybės (1918) atgavimą daugelis tėvų visai ir nepagalvojo, kad jų dukros galėtų baigti gimnazijas ir net universitetus, kad rašytų straipsnius laikraščiams, o redaguoti žurnalą — tai turbūt tik nesusipratimas būtų. Tad visos moterų kultūrinis bei visuomeninis prasiveržimas prasidėjo Lietuvoje, nors dar ir carinės Rusijos pavergtoje, 19 amžiaus pabaigoje, bet tie pirmieji žingsniai buvo labai sunkūs.

Kai P. Višinskis (1875-1906) paragino Žemaitę, Šatrijos Ragana ir Lazdynų Pelėdą ką nors sukurti, nes spaudai trūksta bendradarbių, tai jos nemokėjo lietuviškai taisyklingai net ir sakinio parašyti. Tada Žemaitės pirmuosius kūrinius taisė prof. J. Jablonskis, nes ji visai nevartojo skyrybos ženklų.

A. MEDULYTĖ

ŽEMAITĖ

O Šatrijos Ragana, kuri buvo taip išmokslinta mūsų bajoraitė, jog mokėjo lenkų, rusų, prancūzų ir vokiečių k., bet lietuviškai rašyti visai negalėjo. Lietuviškai kalbėti ji buvo pramokusi iš dvaro kumečių vaikų, su kuriais jai žaisti tėvai nedraudavo. Todėl savo pirmuosius literatūrinius bandymus ji parašydavo lenkiškai, o P. Višinskis išversdavo į lietuvių kalbą ir siųsdavo spaudai.

Tik jau vėliau (20 a. pradžioje) pasirodė visa eilė darbščių ir energingų moterų, kurios pradėjo steigti draugijas, mokyklas ir kt. Čia reikėtų prisiminti didelius nuopelnus Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos, kuri buvo įkurta Kaune 1908 m. Ši draugija rūpinosi mokyklomis, prieglaudomis, laikraščiais, žurnalais, knygomis ir t. t. Tad šios draugijos rūpesčiu buvo išleisti ir pirmieji žurnalai moterims, būtent: "Lietuvaitė" (1910), "Moterų Balsas" (1918) ir pagaliau "Moteris" (1920). Todėl ir mūsų nepriklausomo gyvenimo laikotarpyje iškilo šios "Moters" žurnalo redaktorės: S. Ladigienė, M. Galdikienė, O. Labanauskaitė, O. Beleckienė, R. Petronienė, E. Starkienė ir kitos. Žurnale bendradarbiavo ir rašytojos: Šatrijos Ragana, Lazdynų Pelėda, Tyrų Duktė ir t. t. "Moters" žurnalą rėmė ir anų laikų šios visuomenininkės: dr. Karvelienė, dr. Tumėnienė, dr. Ragaišienė, dr. Narušytė, dr. Meškauskienė, agr. Volodkienė ir daugelis kitų. Taip pat daug prisidėjo prie žurnalo platinimo bei paisekimo seselė Marija Augusta — A. Sereikytė.

Apie 1940 metus žurnalas buvo pasiekęs tiražą net iki 25.000 egzempliorių. Tais laikais "Moteris" buvo tiek pajėgi, jog prenumeratorės apdovanodavo įvairiomis knygomis, pvz.: dr. V. Tumėnienės "Tavo kūdikis", "Namai ir moteris" (kolektyvinis leidinys), "Modernioji katalikė" (kun. St. Railos religinio gyvenimo mintys) ir kt.

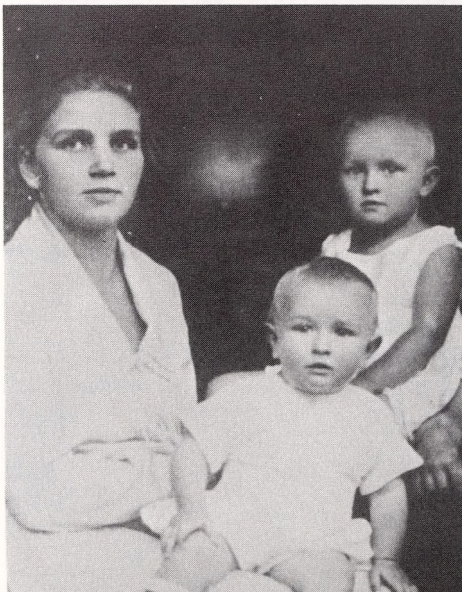
* * *

Iš istorijos žinome, kad mūsų pirmoji lietuviška knyga — M. Mažvydo Liuterio katekizmo vertimas buvo išspausdintas Karaliaučiuje 1547 m. Tad 16a. Vilniuje jau irgi buvo įrengtos pirmosios spaustuvės. Vilniuje jau tada buvo ir keli knygynai, kuriuose pardavinėdavo knygas. Yra žinoma, jog 17 a. kai kurios mūsų didikų kilmės moterys, kaip D. Zavišienė ir L. Radvilaitė, savo lėšomis rėmė knygų išleidimą. Vėliau kai kurios lietuviškos turėjo ir savo spaustuves. Pavyzdžiui, bajorų kilmės J. Didžiulienė Vilniuje turėjo spaustuvę nuo 1880 iki 1886 m. Vilniuje garsiąją Zavadzkių spaustuvę, kuri buvo įsteigta 1838 m., tvarkė M. Zavadzkiene su savo vyro broliu nuo 1892 iki 1908 m. Labai didelį knygyną Vilniuje turėjo J. ir M. Šlapeliai nuo 1906 iki 1946 metų. Kai dr. J. Šlapelis mirė (1941), tai M. Šlapelienė knygyną tvarkė pati viena. Jie buvo ne tik knygų platintojai, bet ir leidėjai. Itin svarbūs yra jų išleisti mokykloms vadovėliai ir žodynai.

Čia dar norėjau suminėti keliolika mūsų rašytojų ir spaudos bendradarbių, bet vyresniosios kartos, nes jos yra daug nusipelniosios mūsų lietuviškai kultūrai. Viena iš tokių yra J. Pranaitytė. Ji atvažiavo į JAV-bes ir padėjo kun. A. Miliukui redaguoti "Žvaigždę" (1903). Ji rėmė knygų išleidimą ir pati daug rašė. Rašytojos: Eglė — Šliūpienė, Žmona — Didžiulienė, Bitė — Petkevičaitė, Vaidi-

lutė — Puidienė, S. Kymantaitė-Čiurlionienė, A. Gustaitytė-Šalčiuvienė, I. Simonaitytė, J. Augustaitytė-Vaičiūnienė ir kitos. M. Zauniūtė (iš M. Lietuvos) buvo spaudos platintoja ir net knygnešė. Ypačiai pasižymėjo F. Bortkevičienė. Jau spaudos draudimo metu ji bendradarbiavo "Varpe", "Ūkininke" ir kitur. Vėliau buvo svarbiausia "Lietuvos Žinių" leidėja bei redaktorė nuo 1909 iki 1940 metų. Vilniuje taip pat gyveno daug nusipelnusių mūsų visuomenės veikėja ir spaudos talkininkė Em. Vileišienė. M. Nemeikšaitė buvo mokytoja, bet ypač domėjosi priešmokyklinių vaikų auklėjimu bei mokymu. Ji buvo redaktorė žurnalo "Motina ir vaikas" (1929-1940). Rašytoja M. Aukštaitė-Navikavičienė ir Marija Arlauskaitė ilgus metus redagavo ir bendradarbiavo "Nepriklausomoje Lietuvoje" Kanadoje. Supratusios spausdinto žodžio svarbą visa eilė Amerikos lietuvių moterų nuo 1919 metų redagavo ir talkino žurnalui "Moterų Dirva": U. Jokubauskaitė-Daukantienė, A. Nausėdienė, S. Sakalienė ir t. t.

Mūsų istorikė dr. V. Daugirdaitė-Sruogienė, kuri gyvena Čikagoje, yra uoli spaudos talkininkė. Ji daug padėjo mūsų enciklopedijoms, o taip pat yra ir "Moters" bendradarbė. Rašytojos P. Orintaitė ir K. Pažeraitė (gyv. JAV-se), M. M. Mikolaitytė-Slavėnienė (gyv. Australijoje) ir poetė Zenta Tenisonaitė (gyv. Belgijoje) bendradarbiauja mūsų periodinėje spaudoje ir "Moteryje". Paminėtinos ir buvusios ar esamos redaktorės, žurnalistės, spaudos bendradarbės: Dalė Murray (Moterų Dirva), s. O. Mikailaitė (Eglutė), V. Tysliavienė (Vienybė), K. Vidžiūnienė (Lietuvis Žurnalistas), Alė Rūta (Lietuvių Dienos), B. Nagienė (Nepriklausoma Lietuva), S. Jelionienė (Skautų Aidas), G. Krivickienė

Pirmoji "Moters" redaktorė Lietuvoje 1920 m. — S. Ladigienė su dukrelėm

"Moters" redaktorė Lietuvoje nuo 1935 m. — J. Drungaitė

(buv. Baltųjų Rūmų koresp. — Draugas), S. Semėnienė (moterų skyrius — Draugas), E. Čekienė, A. Balašaitienė, B. Mažeikienė, R. Raslavičienė, A. Vaisiūnienė ir kitos.

Žinoma, jų yra ir daugiau, bet žurnalui skirtame straipsnyje neįmanoma visų suminėti. Čia jau reiktų platesnės studijos.

* * *

Kartais tenka išgirsti pasakymų, kad mūsų žurnalai yra labai neįdomūs, nes juose nėra gerų straipsnių. Be abejo, pakritikuoti yra labai lengva, kai nieko nėra. Mes labai dažnai pamirštame, jog daug spaudos bendradarbių negauna jokio atlyginimo. Daugelis rašytojų norėtų honoraro už savo straipsnius, bet kai kurie mūsų išeivijos žurnalai ir laikraščiai dažnai neturi iš ko mokėti. O jei kartais šiek tiek ir atlygina, tai iš to autoriai nepragyvena. Todėl daug bendradarbių ir atkrinta, o redaktoriai turi tenkintis tuo, ką gauna. Ypačiai yra sunku prisipaštyti įvairių sričių specialistų, o tuomet ir straipsnių turiniai kartais būna labai blankūs. Straipsniui parašyti reikia sugebėjimo ir sąlygų, o ne tik popieriaus ir pieštuko. Netgi ir už paprasčiausią korespondenciją apie krikštynas ar vardines gali gauti pylos, kad su klaida parašei “kūmos” vardą ir kad praleidai pavardę tos, kuri iškepė tokį skanų ir gražų tortą.

Tačiau išeivijoje turime labai gerų žurnalistų ir moterų tarpe. Paimkime, pavyzdžiui, Jūratę Kazickaitę ar Jūratę Končiūtę. Jodvi yra baigusios net kelis universitetus ir yra profesionalės žurnalistės. J. Kazickaitė už savo straipsnius jau yra gavusi iš amerikiečių net kelias premijas. J. Kazickaitė (J. Kazickas) dabar dirba “The Washington Star”. o J. Končiūtė (Jura Koncius) “The Washington Post” redakcijose. Jų yra ir daugiau, bet nuo lietuviškos spaudos jos yra nutolusios.

* * *

Dabar daug kas kelia klausimą: kaip ilgai mūsų spauda galės išsilaikyti išeivijoje? Į tą klausimą tikrai atsakyti yra gana sunku, nes nė vienas nenori būti blogu pranašu. Tačiau turime sutikti su dabartine padėtimi, kurios ateitis nėra džiuginanti. Laikui bėgant, bus sunkiau rasti redaktorių, bendradarbių, spaustuvės darbuotojų, o taipgi ir skaitytojų. Jau šiais metais “Aidai” sumažino savo numerių skaičių iki 6, nes labai padidėjo spausdinimo išlaidos, ypač ofsetinės priemonės, o sumažėjo skaitytojai. Vargsta ir “Skautų Aidai”, nes neranda nuolatinio redaktoriaus. Buvo sudaryta redaktorių skiltis, bet ji iširo. Šiais metais kiekvieną numerį redagavo atskiri asmenys, o nuo rudens jau vėl redagavimą perims moterys.

Ateityje bus sunkiau, nes visai neturime išeivijoje jaunų lituanistų, o senieji jau baigia išmirti. Mūsų jaunimas labai gerai moka anglų kalbą, bet lietuviškai kartais nesugeba parašyti net ir laiško močiutei į Lietuvą. Turiu nedidelę iškarpėlę, kurioje parašyta, kad P. Amerikos jaunimas išleido pirmąjį numerį savo žurnalo net 20-ties puslapių. O toliau rašoma taip: “Žurnalo kalba — ispanų, bet pasimaišo ir lietuviškų išsireiškimų”. Jeigu ir toliau mūsų jaunimo žurnaluose bei leidiniuose lietuvių kalba tik “pasimaišys”, tai ateitis tikrai bus liūdna.

Labai geri yra visi įsteigti fondai, kurie skiria premijas jauniems žurnalistams, kaip L. Ž. S. Dr. P. Daudžvardžio ir Dr. L. Kriaučeliūno šeimos fondas. Tos premijos padrąsina jaunus lietuviukus prisidėti prie spaudos su straipsniais, reportažais, nuotraukomis ir t. t. Taip pat reiktų, kad mokytojai šeštadieninėse mokyklose, o skautų ir ateitinių vadovai sueigose bei vasaros stovyklose dažniau paragintų mūsų jaunimą bandyti savo jėgas ir žur-

“M o t e r s” bendradarbė ir spaudos darbuotoja:

Rašytoja M. M. Mykolaitytė-Slavėnienė

Dr. istorikė V. Sruogienė (dešinėje)

Čikagos visuomenės veikėjos ir spaudos darbuotojos (apie 1960 m.): sėdi iš k.: A. Rūgytė, S. Semėnienė — “Draugo” Moterų skyr. redaktorė, stovi iš k.: A. Šimaitienė, D. Augienė, F. Mainelienė-Mickevičienė, dail. J. Paukštienė — žurnalo bendradarbė, paaukojusi daug savo kūrinių “Moters” reikalams

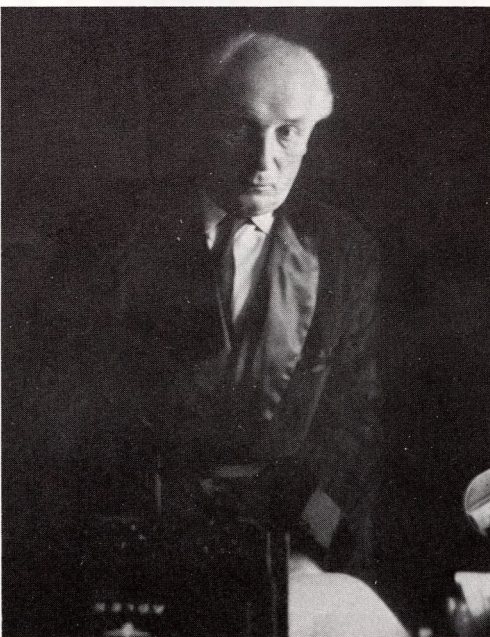

nalistikoje. Taipgi spaudos atžalynui naudinga yra dienraščiuose ir savaitraščiuose įvesti įvairūs skyriai: pradžios mokyklų, ateitininkų, skautų, vyčių ir kitų. Šiuose skyriuose mokosi ir pratinasi prie spaudos darbo jaunoji karta, kuri ateityje užims vyresniųjų vietas ir užtikrins mūsų kultūrinio bei tautinio gyvenimo tęstinumą. Žinoma, iš tų mažų

žiburėlių ne visi užaugs redaktoriais, bet daugelis pasiliks rėmėjais ir skaitytojais lietuviškos spaudos. Ypačiai paskutiniaisiais metais labai kūrybingai visur reiškiasi Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjunga. Tikėkime, kad tie jaunuoliai ir jaunuolės garbingai supras savo pareigas bei tėvų įdėtas viltis į juos išėivijai ir Lietuvai.

P. Gaučys — ilgametis “Moters” žurnalo bendradarbis (nuo 1965 m.)

S. Girdauskienė — “Moters” žurnalo lituanistė (nuo 1977 m.) ir ilgametė bendradarbė (nuo 1966 m.)

IŠ MARIJOS PIASECKAITĖS-ŠLAPELIENĖS
ILGAMETĖS LIETUVIŠKO KNYGYNŲ
SAVININKĖS VILNIUJE, ATSIMINIMŲ

1931 m. vasario 6 (18) d. baigėsi 25 metai, kai įkūrėme knygyną. Norėjome tą dieną padaryti savo švente. Mažai svarstę pasiskelbėme laikraščiuose, kvietėme knygyną prilankyti. Padarėme parodėlę — išdėstėme ant stalų bei prekystalių 1906 m. literatūrą. Tai buvo mažytės, smulktės, daugiausia Vilniuje išleistos knygelės. Atidarius knygyną, jos buvo pardavimui supirktos. Lankytojams siūlėme pasirinkti, kurios kas nebuvo matęs ar neturėjo, ir duodavome veltui kaip dovanėles. Kai kurie nedideliame bloknotėlyje įrašė savo autografus. Paskui iš įvairių vietų ir žmonių ėmėme gauti laiškus su sveikinimais ir įvairiais linkėjimais. Kas pageidavo, siuntėme paštu dovanai po keletą tų laikų knygelių atsiminimui. Buvo tai kuklus 25 metų mūsų knygyno darbo minėjimas.

M. Šlapelienės knygynas Vilniuje 1931 m.

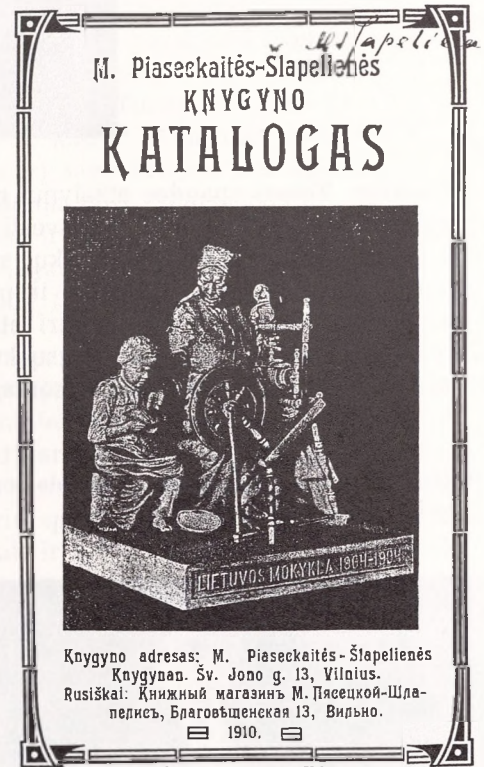
MARIJOS PIASECKAITĖS (vėliau ŠLAPELIENĖS) 1904 m. gruodžio 10 d. rašytas daktarui Jurgiui Šauliui į Šveicariją laiškas, kuriame ji reiškia savo nepaprastą džiaugsmą, gavus pirmą po spaudos atgavimo lietuvišką laikraštį “Vilniaus Žinias”:

TAUTIETI,

Šiandien išėjo pirmasis numeris “Vilniaus Žinių”! Jausmas — kurio negaliu aprašyti!... Ta diena turbūt nevienam pasiliks atmintyje — Pirmas lietuvių dienraštis pradėjo skleistis tarp lietuvių, per tiek laiko vargintų, spaustų!... Kiek gyvasčių, vargų, ašarų jis kaštuoja!

Šiandien pagavusi tą dienraštį kaip kokią šventenybę išsiunčiau ir Tau, nors turbūt ir be manęs gausi kaip jojo bendradarbis, bet priimk ir nuo manęs... Aš neturiu su kuo pasidalinti savo linksmumu. Atnešiau namo... rodau... džiaugiuos... bet niekas manęs nesupranta... gal net ir juokiasi iš manęs... Aš atsisėdau, rašau ir verkiu. Ant stalo guli “Vilniaus Žinios”, “Lietuvių Laikraštis” ir keletas lietuviškų knygelių... Kiek tai ypatų ilsisi kapuose, kurios bekovodamos už tiesą krito, kaip pakirsti ažuolai, palikdami pramintus takus! . . . Tebūna jiems visiems amžina garbė ir ačiū! Ačiū ir tiems, kurie ir dabar nenustoja dirbę labui savo mažesniųjų brolių!

(iš dr. J. Šaulio archyvo)

M. Kuktos spaustuvė, Vilnius.

M. Šlapelienės knygynas Vilniuje buvo įsteigtas 1906 m. Nuotraukose knygyno 25-rių metų jubiliejus 1931 m., (viršuje) iš k.: pedagogas J. Kairiūkštis, M. Šlapelienė, dr. J. Šlapelis ir dr. D. Alseika; knygyno katalogas; (apačioje) tarp durų stovi M. Šlapelienė ir padėjėja A. Klišytė

V. SRUOGIENĖ

Tautinio susipratimo — nacionalizmo banga pasiekė Lietuvą pavėluotai. Jeigu Europoje ji pasireiškė ankstyvojo XIX amžiaus romantinėje literatūroje ir gyvenime, jei graikai išsivadavo iš turkų jungo jau 1829 m., tai mūsų tautinio atgimimo daigai vėliau pastebimi: Vilniaus universiteto žydėjimo metu (1820-30 m.). Jie brendo per 1831-1863 metų sukilimus ir kristalizavosi tik 1883 m. “Aušrai” pasirodžius.

“Aušra” sukūrė, joje rašė ir ją redagavo vyrai, bet bendradarbių tarpe atsirado ir moterys.

Pati vyriausioji amžiumi buvo STANISLAVA MEDEKŠAITĖ-PAŠKEVIČIENĖ. Ji buvo gimusi 1846. V. 8 Surmantų dvare, Girkalnio valsčiuje, Raseinių apskrityje. Tai pirmoji moteris, kuri po Karolinos Praniauskaitės, būdama kilusi iš Lietuvos bajorų šeimos ir užaugusi lenkų kultūros įtakoje, apsisprendė būti lietuve. Išsimokslinusi, pabuvojusi užsienyje, pasiturinti, ji entuziastingai pritarė “Aušros” idėjoms, rėmė laikraštį medžiagiškai ir pati lietuviškai rašinėjo trumpus straipsnius bei korespondencijas. Ji buvo susižavėjusi Lietuvos didinga praeitimi, sukūrė keleta apysakų, kurių tarpe vieną istorinę: “Gintautas — paskutinis Krivė”. Čia ji ypač kėlė vyskupo Motiejaus Valančiaus nuopelnus Lietuvai. Ši jos apysaka nebuvo išspausdinta “Aušroje”, tik 1912 m. pasirodė atskiru leidiniu (125 puslapių). Paškevičienė liko žemaičių atminime, kaip karšta Lietuvos patriotė, didelė humanistė.

Nepriklausomos Lietuvos vyriausybė apdovanojo ją Gedimino ordinu. Paškevičienė mirė 1933 m., palaidota Paliesio dvare, Girkalnio vlsč.

Aktyviausioji, daugiausia “Aušroje” rašiusi, buvo LIUDVIKA MALINAUSKAITĖ-ŠLIŪPIENĖ — EGLĖ. *)

Eglė gimė 1864.II.14 Ručėnių dvare, Vaškų parapijoje, Biržų apskrityje. Kaip ir Paškevičienė, priklausė pirmųjų dvarininkaičių-bajoraičių, pasirinkusių lietuviškąjį kelią. Augo šeimoje, kur kalbėta lenkiškai ir maitintasi literatūra lenkų kalba, nors tėvai, kunigo Juozo Tumo-Vaižganto liudijimu: “. . . bajorai Malinauskai dailiai mokėjo lietuviškai”. **)

Eglė anksti liko našlaitė. Motina mirė, kai jai buvo vos 10 metų. Tačiau tėvas senu papročiu įpareigojo mergaitę globoti jaunesniuosius vaikus. Pasamdytoji auklėtoja ir giminės stengėsi našlaičius lenkinti, bet Eglė nepasidavė — savo motinos įtakoje liko visad nuskaustųjų globėja, atjautė kaimo žmonių vargus ir lietuvių kenčiamą panieką. Dar būdama visai jaunutė, žavėjosi poezija, pati poetinės sielos, anksti pradėjo rašyti eiles, daug skaitė romantinės literatūros. Gyveno su mokslą ėjusiais broliais bei seserimis Mintaujoje, kur latviams spauda nebuvo draudžiama, susupažino su idealistiniu jaunimu, suartėjo dar su gimnaziją lankiusiu Jonu Šliūpu. O kai jis, jau būdamas studentu, išitraukė į visuomeninį darbą, tapo “Aušros” redaktorium, paveikė ir Eglę bendradarbiauti patriotinėje veikloje, rašyti “Aušroje”.

Jau pačiais pirmaisiais “Aušros” gyvavimo metais (1883) Nr. 3, psl. 17 tilpo ilgas Eglės eilėraštis “Broliams lietuviams”. Tai buvo lyg programinis aušrininkų credo, siekęs dr. Basanavičiaus skelbtus tikslus: puoselėti lietuvių kalbą, gaivinti Lietuvos praeities didybę, kelti priešų daromas Lietuvai skriaudas, žadinti tautos sąmonę, kovoti su nutautėjimu.

Netrukus “Aušroje” pasirodė ir kiti Eglės eilėraščiai, straipsniai “Skobi putra iš gyvenimo lietuvininkų”, kuriuose autorė duoda vaizdelių iš savo apylinkės kaimų (“Aušra”, Nr. 1, psl. 13-19), o kitame straipsnyje “Trumpa pažvalga kodėl mūsų lietuviams vargu yra gauti pačią lietuve”, (“Aušra”, Nr. 4-5, psl. 97) liečia ir šandien degančias opas. Straipsnis pasirašytas Šarkos slapyvardžiu, nors Malinauskaitė dažniausiai pasirašinėjo Eglės slapyvardžiu. Tas slapyvardis tapo lyg jos antruoju vardu, kuriuo ji labiausiai žinoma.

Didelio talento Eglė neturėjo. Mus atbaido jos tar miška, senovinė kalba, jaučiamas nedidelis jos išsimokslinimas, bet įgimti gabumai, literatūros ir draugų įtaka, taip pat karšta ir nuoširdi Tėvynės meilė prabil-davo žmonėms į širdis.

Dėl savo politinės bei visuomeninės veiklos Šliūpas buvo, kaip vokiečių, taip ir rusų policijos perse-

kiojamas. Jam teko slapstytis ir pagaliau emigruoti į Jungtines Amerikos Valstybes. Prieš išvykdamas į užjūrį jis susižiedavo su Egle. Jiedu susitarė, kad kai tik jisai apsibus naujame pasaulyje, Eglė nuvažiuos pas jį. Našlaitės dalia nebuvo lengva, nes giminės vaikus skriaudė, tyčiojosi iš Eglės demokratiškų pažiūrų.

Liūdnos ėjo jaunos mergaitės dienos be mylimojo, bet ji ir toliau bendradarbiavo "Aušroje" iki pat jos uždarymo 1886 m., kai Eglė jau buvo atsidūrusi New Yorke 1885 m.

Tik išėjęs iš laivo buvo išlaikytas duotas šeimai žodis: jaunieji susituokė bažnyčioje — ji su balta suknele ir vėlionu.

Gyvenimo pradžia jaunajai porai keletą metų buvo labai sunki: Šliūpas visą savo laiką ir jėgas atiduodavo lietuviškai spaudai, organizavo lietuvius išėivius, dėjo pastangas atskirti juos nuo lenkų, su kuriais jungė bendras katalikų tikėjimas ir ilgų metų bendras politinis gyvenimas. Eglė, kiek išgalėdama, padėdavo vyrui ir savo raštais jo leidžiamuose laikraščiuose, savo menku uždarbiu, patarimais, karštomis patriotinėmis prakalbomis, deklamacijomis, dainomis susirinkimuose. Kurį laiką gyvendama tarp vargingų Lietuvos išėivių angliakasių Pensilvanijoje, Eglė, vienintelė tuomet apsišvietusi lietuvė moteris išėivijoje, pati vargdama padėdavo skurstančiom moterim.

Pagaliau, kai Šliūpai susilaukė jau dviejų kūdikių, Eglė energingai paveikė vyrą, kad stotų į universitetą ir išgytų gydytojo profesiją. Gavęs diplomą, Šliūpas susikūrė tvirtą materialinį pagrindą. Tada šeimos būklė pagerėjo ir jis galėjo išvystyti dar platesnę visuomeninę veiklą. Eglė dar ilgai rašinėjo "Vienybėje lietuvininkų" ir kituose Amerikos lietuvių laikraščiuose, rašė auklėjimo ir kitais klausimais, vertė literatūros kūrinius iš lenkų kalbos, kūrė organizacijas ir dirbo jose. Rūpinosi ypač moterų švietimu ir jų būklės pagerinimu. Be kitų darbų, įkūrė Lietuvos Dukterų draugiją, tapo plataus masto visuomenininkė. Turėjo sveiką protą, buvo dora ir šviesi asmenybė, išgijo visuotinės pagarbos tautiečių tarpe.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Šliūpų šeima grįžo į Tėvynę. Visi trys jau suaugę vaikai stėjo dirbti kuriant naują gyvenimą. Vyriausioji duktė Aldona, jau medicinos daktarė, dirbo Raudonajame Kryžiuje ir kt., sūnus Kęstutis — Užsienio reikalų ministerijoje, vėliau kaip fizikas profesoriavo Lietuvos universitete, Kaune. Deja, negailestingoji mirtis labai anksti nunešė į kapus gabų jaunuolį. Pati jauniausioji duktė Hypatija buvo ištekęjusi už pirmojo Lietuvos finansų ministro Martyno Yčo. Visi su tėvu priešaky dirbo naudingą valstybei darbą.

Jeigu Liudvika Malinauskaitė-Šliūpienė — Eglė daugiausia pėdsakų paliko "Aušroje" ir labiausiai atsiminama, tai neturėtume pamiršti ir už ją kuklesnės

Liudvika Malinauskaitė-Šliūpienė su vaikais, Eglės slapyvardžiu bendradarbiavo "Aušroje"

kaimietės, liaudies poetės URŠULĖS TAMOŠAUSKAITĖS. Gimusi 1847 m. Kupiškio apylinkėse, ji buvo savamokslė "daraktorka". Skaitymo įtakoje pati pradėjo kurti poeziją, daineles, kurios plačiai paplito po Kupiškio, Utenos ir Zarasų kraštą. Kai kurios jos dainelės buvo Antano Baranausko surašytos ir vėliau išspausdintos. "Aušroje" buvo atspausdinti keli jos trumpi eilėraščiai, pasirašyti slapyvardžiu Danutė. Ji mirė 1906 m.

Prie aušrininkų priskiriamos dar L. Nitaitė-Didžiulienė (1856.IV.21 — 1925.X.25) ir Gabrielė Petkevičaitė (1861.III.18 — 1943.VI.14). Nė viena jų "Aušroje" nerašė, bet abi jos skleidė "Aušros" idėjas, bendravo su aušrininkais ir iki gyvenimo galo buvo ištikimos visam tam, už ką kovojo idealusis to laiko Lietuvos jaunimas.

Tik keletos moterų pavardes užtinkame "Aušroje", bet jų daug bendradarbiavo su vyrais, tik jų vardai pamiršti, jos liko bevardės herojės. Kaip visais karų, okupacijų, sukilimų, perversmų laikais moterys sudaro ištisą armiją savanorių darbininkių. Jos eina slaptų ryšininkų pareigas, slapsto, globoja sužeistuosius, persekiojamus. Taip ir "Aušros" metu netrūko pasiaukojančių moterų, į kurias policija mažiau dėmesio kreipė, kurios nešė šviesą ir viltį į visus tamsiausius mūsų Tėvynės kampus.

*) Lietuvių Enciklopedijoje ir kt. neteisingai rašomas Eglės vardas: šeimos duomenimis ji buvo ne Liudmila, bet Liudvika, o jos tėviškė — Ručėnai, ne Ručionys.

**) Vaižgantas, Raštai, t. IV, psl. 211, Kaunas, 1922.

Taip rašė Eglė “Aušroje”

BROLIAMS LIETUVIAMS

Pažvelkit, broliai, į aušros šviesybę
Ir meskit iš širdies pikta tamsybę:
Imkit šviesybę nuo žmonių mūsų,
Kurie meilingai rašo dėl jūsų.
Broleliai, gražioji aušra žiba,
Rodytoja į tamsią kelybą;
Ir kels iš nakties širdis miegančias
Ir ves keliais žvaigždėmis žibančiais.
Jau užmiršta mūsų prigimtoji
Kalba mieliausia plačioj Lietuvoje —
Taip plačiai sako — norint daug pražuvo
Brolių lietuvių, kurie meilėj buvo.
Jau daugel amžių tyliai prasnaudėm —
Trokštančias širdis ne kartą baudėm —
Širdis negali gyventi duona,
Jai neužtenka sviesto apmono.
Reik mums pažinti senovės žmones,
Kurie taip smarkios buvo malonės,
Reik perskaityti ką jie mums tarė,
Ir ką daugybę gero padarė:
Bus aprašyti mūsų miškai žali,
O ir senovės dievai visagalį —
Šventas ažuolas, kuriame dievaitis
Buvo Lietuvoj didis Perkūnaitis;
Kaip prieš jį didį ugnį kūreno,
Ne vieną seną Krivį marino —
Taip pašvenčiami mūsų dievai buvo.
Dėl kogi karštoji meilė pražuvo
Dėl atminimo mūsų senovių
Dievų ir žmonių gerų lietuvių?
Jau laikas didis visiems pratrinti
Ir šviesą mokslo visiems pažinti —
Mes pasilikom nuo visų vieni,
Ar bebūsime tamsybėj seni?
Man betgi regis, kad dvasia pakils,
Nuo sunkaus miego ji ilgo pails,
O broliai mano pradės dirbinėti
Aplink šviesybę mokslo netingėti
O kaip pajusit širdy stiprumą,
Tai tad pažinsit mokslų gerumą.

Magdalena Galdikienė

“Moters” žurnalo 1975 metų Nr. 5
buvo skirtas paminėti
Magdalenos Draugelytės-Galdikienės
visuomeniškos ir organizacinės veiklos nuopelnus

MIELA REDAKTORE,

Mano įsitikinimas, kad Jūs laimingai nugalėsite
kliūtis, redaguodama specialų numerį, pasitvirtino su
kaupu. Ypatingai vertinu įjungimą į “Moters Metus”
nušviečiant keletos išymių lietuvių moterų įnašą. Tai
liūdija pažiūrų platumą, ko šiais laikais mūsų vi-
suomenėje trūksta. Tik darniai bendradarbiaudami,
mes galime būt naudingi Lietuvai.

Nuoširdžiai dėkoju už visuomeniškumo pristatymą
plačiu mastu; gal tai paskatins mūsų jaunuoles įsijungti į
lietuvišką veiklą. Turėkime vilties.

Jūsų
M. GALDIKIENĖ

1976.II.28

H. ŽMUIDZINIENĖ

MADONA

V A R O N Ė

BALĖ VAIVORYTĖ

Saulė apskrita kaip aukso obuolys. O kaitra neapsakoma: iš padangių urmu žeriasi spinduliai, lyg degėlu spigina į pakaušį. Net kregždės liovėsi čirškauti, smailiom uodegom karpyti po kiemą. Sulindo į prietvartę, valandžiukę vėsiau patupės pastogėj. Bent kolei tas vidurdienio karštis išsiplies ir nublės.

Narsuoliai žvirbliai tebestrykčioja ties svirno žirgeliais. Šmaikštosi šen ten ir snapukais badikuoja, nuolatos tyko kokį vabzdį ar kirminėlį pačiupti.

Čiučius vėpso savo ląstos angoj, strėnas patogiai pasėdęs. Iškištas liežuvis, lyg raudona mentė, ant apatinės žiaunos guli. Šunelis lekuoja nuilsęs, šiluma aptingęs. O vistiek kartais ūmai kapt kokią įkyrią musę į žabtus ir skaniai nuryja.

Raiba kuodutė, uodegą vėduokle papūtusi, uoliai kapsto smėlį prie bulvinės slenksčio. Ji tik ką išplasnojo iš pašiūrės, kur vežimai sustumti rungso, ir skardžiai pakudakavo. Mat šiltutį kiaušiuką padėjo po pasoste. Bet gana šūkauti, niekas tavęs nesiklauso. Todėl nedelsusi šoko pažemėj kuisti, ieškoti maisto. Rytoj vėl bus naujas kiaušinis gūžtoj.

Va, ir gudruolė Murksė patylom iš virtuvės išslinko. Stabt prie pinučių tvorelės ir ausim virbina, atidžiai žvalgosi. Vai, kad akyla, kad apdairi! Tvoros pašaliu minkštai nupėduoja, aksomo papadēm tapnodama. Ar ne pasvirnės linkui? Ten pasislėps už pamato akmens ir pasalom kiūtos . . . Gal avietyne ar prie agrastų krūmo koks paikas strazdžiukas trepinėja, sparnelius vairuotis dar neįpratęs?

O mūsų Murksė išlepusi, mėgsta pietums šviežią mėsytę. Bepigu, kad vasarą žioplų padarėlių apšiai prisiperi. Tik pritykink ir — pakapt riebę laimikį! Vaje, kad gardus kąsnelis!

Alsi tylą visam kieme, kad saulė ties viršugalviu šutina. Visas pasaulis perpietės poilsiu nuščiuvęs. Vien užkluonės jovarynai ošia sodriu šlamesiu, paslaptinę pasaką šnara . . .

* * *

Vampt vampt! — Čiučius tingiai sulūja. Ilgas šnipas nukreiptas į vartelius prie riešutyno. Ir ima gauruota uodega mataškuoti. Nei jis piktai loja, nei džiaugsmu vizgina, tik šiaip sau pareigą atlieka — namiškiam paskelbia naujieną kieme.

Anava, tenai takutis nuo kūdros dailiom ramunėlēm žvilga. O gretom daržas: kraštinėj lysvėj stypso morkų tamsžalės kasos, toliau suka galvas kresni kopūstai.

Tip tip tip — taku atitipsena, pamažėle judėdama, smulkutė moterėlė. Šen ten krypuoja, lyg ančiukė. O lengva lazdele vis į žolę baksnoja. Skaisčiai balta skepetaitė surišta pakaklėj, atmuša saulės kaitrą — galvai nebe taip tvanku. Ilgokas rudadryžis sijonas plačiom palom virpuliuoja, švysčioja basos pėdos. Ant peties drobinis krepšelis kabo.

— Ei, žiūrėkit! Varonė ateina! Vėl pas mus Varonė! — sučiauška vaikai per viens kitą ir drykt padrykt nuo prieklėčio . . . Čia prie laiptų susimetę jie pavėsiavo. Ir dairės į nokstančius obuolius: gal kuris raudonveidis jau apyminkštis, gal įkandamas būtų? Dabar paknopstom bėga jie strak-

sėdami viešnios pasitikti. Nuobodžios kaitros popietėj bus geras pasižmonėjimas.

Moteriškė, apičiupom lazduite stuksena, atsargiai žengia į prielangį. Lazdelė atšlieja kampe. Ir pati tūptelia ant siauro suolelio. Nuo peties nusieja krepšį ir klast po alkūne. Tuomet sterblėj sunėrusi rankas apimsta poilsiu. Atsikvepia. Netrukus pasigirsta gailus giedojimas, lyg laibiausią giją nuo linų kuodelio verpiant:

Marija Magdalena kad Jėzaus ieškojo,

pilnus kelius ašarų kaip perlų prikelėjo . . .

Vaikai, priešais būreliu sustoję, žioples atvėpę, godžiai klausosi. Savotiški giesmės žodžiai glosto kažkokiu šventu ramumu. Lyg atsiveria andai bažnyčioj matytas vaizdas. Mėlynai apsiausta Marijos statula, žvaigždėm vainikuota, su kūdikiu rankose — taip meiliai žiūri . . . O palubėse kažkur tiriliuoja devynbalsiai vargonai . . . Priešais altorių mirkčioja šventas žiburėlis. Ir Marijos veidas, motiniškai jaukus, tebesišypso . . .

Laibu varpelio balsu atgieda Varonė trejetą posmų. Liekna plaštaka lėtai sudėsto kryžiaus ženklą. Ir sėdi ramiai, niekur nesidairo. Tik tūno vietoj, kaip ta melsva Marija altorių. Viena akis primerkta, kita blankiai balta, lyg sidabro pinigėlis ten įkritęs.

Akla. Nieko nemato. Gal tik truputėlį atskiria šviesą nuo tamsos. Gal junta ir kokią šešėlį ties veidu šmėkštant. Daugiau nieko, jokių daiktų nei žmonių. Neregė.

Vaikai žino, nes ji kas vasarą bent porą kartų apsilanko. O vistiek sunku suprasti — tai didelė mįslė. Tad spokso domiai į ją, lyg į kokią stebuklą. Lyg tai žmogus iš pasakos, kur medžiuose devyngalviai tupi, o laumės kūdikius supa, kur balandžiai aukso obuolius geriam vaikam dalina. Kur šilko guoly užburta karalaitė miega — laukia, kas pabučiuos ir vėl gyventi išbudins . . . Pasakose visko nutinka. Gal ir Varonę kas atburs kada — ji staiga prarėgės? . . .

Neregys — visai kitoks žmogus. Varonei nėra nieko aplinkui. Juk ji nemato medžių su žaliais lapais nei kregždės, kur va nušvytavo pro gluosnį? Nė kiemo su trobom, su vištų būriu padaržėj. Šimtai dailių daiktų ir gyvių, kuriuos vaikai savaime regi — to visko jai suvis nėra . . .

Trumpai akimirkai jų galvutėse smilktelia sopus jausmas — gailėstis ir užuojauta. Bet tuoj švyst ir savanaudis džiaugsmas: kaip mes laimingi, kad viską matom! Štai viršum tvoros žirnučių žiedai, kaip margai švyti, ant stogo samanės žalšvai žvilga! Prie kluono gaidys raudona skiauturė kles-tena, uodega aukso plunksnom plazda . . . Dar vaikai pasižiūri į viens kitą: taip ryškiai kūpsio atkištos nosys, apvalas smakras, baltuoja kakta, plau-

kai pluoštais draikosi. Kaip gražu, kad viską matai! O Varonė ničnieko, nė tavo atpleikto delno jai prie pat veido neįsnapsos . . .

— Ko norėsi, Varonėle? — paklausia Genutė. Tėvai širyt pro tamsą Vilkaviškin išburzgė — pora veršių prekymety parduos, dar šiokių tokių pirkinijų. Tai vaikai palikti šeiminkais.

— Jei malonė, pienučio lašelį, — droviai prašo viešnia. — Šiluma taip troškina, — priduria lyg atsiprašydama.

Mergaitė protekiniu nuskuba virtuvėn. Įpylusi atneša didoką puodelį, paduoda jai į saują. Pasiūlo ir duonos, sviestu užteptos. Varonė geria striukais gurkšniais, ruginę riekelę kanda pasiskodėdama, gardžiai čiaumoja. Patinka užkandis. Likusį duonos gabalėlį įsidės krepšin. Vėl sėdi tyliai, rami ir tiesi, lyg paveikslė. Kaip statula iš medžio išdrožta.

— Labai dėkui, vaikučiai, už gerą širdį, — pasako pusbalsiu, veidas pasitenkinimu nušvitęs.

— Juk tu nematai, ar mes čia vaikai, ar suaugę? — pajuokauja Pauliukas.

— Matau, vaikeli. Ir Genutę, kad pienyčio atnešė, ir tave . . .

— O kad tavo akys ne . . . — berniukas nebaisia, jo vaikiška sąžinė sopiai stuktelia, net baugu balsiai tarti tą žodį — neregė . . . Čia tau ne juokas. Baisi nelaimė . . .

— Ne akimis matau, vaike, o širdim . . . Jausite jaučiu, ausim ir mintim atskiriu viską. Kurio koks balsas, koki žingsniai, alsavimas ar juokas — visakas žmogų parodo, geras ar blogas, jaunas ar senas. Tik reikia dėmėtis. Dvasios akim daug regiu ir suprantu.

— Kaip tu lauke taką surandi, ar nepaklysti? — pasidomi Vytulis.

— Man čia keliai ir takeliai seniai atminty aliai pėda — tiek išvaikščiota, visur kaip namieje. O žmogui protas duotas ne veltui. Stebėk aliai daiktą ir žingsnį, vis pergaltok ir širdin dėkis; taip viską atsimeni ir omene suvoki. Ir jūs būkit budrūs ir išmintingi, niekur nepaklysite.

— Kaip piktų šunų atsigini? Ar neįkanda pakieimiais einant? — stačiokiškai paklausia Pauliukas.

— O vis gražiai šnekinu, lazda be reikalo negrasinu, tai nieko blogo. Ir šuo meilę supranta.

— Vis tiek blogai tau. Akla po kaimus toli vaikščiot. Ar ne geriau vietoje namie sėdėtum? — savaip nusvarsto Vytulis. Varonė protarpį patyli, mintis galvoj dėliojasi.

— Dievulis davė kojas, tai judėk, žmogau, kol gali. Džiaugiuos ir dėkoju, kad pajėgiu žengti. O tikra laimė pabuvoti žmonėse: žodį pasikalbi, draugystę ir artimo širdį pajauti. Didį malonę ta svetytė. Ypačiai vasarą, kai saulutė glosto, so-

dybos žalumais dvelkia. Vaisių apstu pakelem, darželiai palangėse kvimpa. Grįžtu namo gamtos gaiva ir žmonių meile apdovanota. Ne vien burnai valgis, ir sielai sotuma . . .

— Iš kur tiek giesmių išmokai? Kaskart vis naujų, vis kitokių pagiedi, — teiraujasi Genutė.

— Nė pati nežinau. Kokią kur nugirdau, tuoj galvon smigo, gražūs ir geri žodžiai greit atmintin prilimpa. O srauni gaida man ir už akių tamsą atlygina. Mėgstu ir dainas. Kai namie sėdžiu, visko pričiulbu, tuoj linksmau. Ne taip vieniša. Smagi paguoda tie dailūs posmai. Kad paskardenu, rods susikalbu su daiktais ir gyviais, su takeliu po kojom. Balsas žmogui — švento džiaugsmo dovana. Ir taip man viskas nuo visapus tik ulba, čėža, dūzgia . . . Medžiai ir žolynai šnarena savo šnekas, tik klausykis! Upelis kaip glosniai rypuoja . . . Pasaulis gyvas ir turtingas . . .

— O jeigu lietus užplaukia beeinant kur, kaip tada? — tebekvočia Pauliukas.

— Švarus lietutis — Dievulio palaima. Angelai iš aukštybių tau galvą nušlaksto, veidą ir visą tave nuskaistina. Ir žemė pradžiunga gėralu, augalai sodriau kvėpsi, paukščiai saldžiau uldena. Visi dėkoja dangui už vandens gaivumą. O drabužį tau vėjelis išvėduos — vėl sausa.

Genutė dar suieško sūrio rėžį, širdingai vaišina pakeleivę. Paduoda nuo pietų likusios mėsos. O Linutė dar iš sodo atneša pora panokusių kriaušaičių: dėkis krepšin, namo parsineši.

Varonė jiem sava, kaip artima giminė. Ir įdomi, tokia protinga. Su kuo kitu taip išsikalbėtum?

Kaime niekas jos elgeta nevadina. Visi myli, geresnio kąsnelio negaili. Ir nuoširdžiai dėkoja už aplankymą. Iš tiesų, juk jinai brangių dovanų atneša: ta tyra kantrybė ir nusizeminimas, ta begalinė meilė ir džiaugsmas visakuo . . . Ir gili gyvenimo išmintis.

Ji niekad nedejuoja dėl savo nedalios. Vis linksma, tartum laiminga. Vis randa kuo gėrėtis, už ką dėkoti. Todėl gyva paskata tiem, kur amžinai nepatenkinti, godumu ar pavydu surūgę. Visiem troboj skaidriau, kai jos gailus balselis giesme pasiskardena . . .

Vaikai apsupę nulydi ją ligi kelio link Vizgirdų sodybos. Vytulis veda už rankos, kad drąsiau žengtų, o Paulius panėšėja krepšelį. Atsisveikindami lūkuriuoja valandėlę vietoj. Jie dar išprašo posmą — norisi patiem naujos giesmės pramokti. Žodžius ir gaidą įsidėmėti.

Čia pat vėdrynais pliska pieva, patvoriu ažuolai šniokščia. Ir Varonės giedojimas sklinda tolyn link rusvos javų juostos:

Melskim širdį gerą, melskime paguodos,
kada slėgia žmogų žemės vargas juodas . . .

Širdis dangiško globėjo
tave glaudė ir mylėjo
sunkiuose varguose . . .

Ateik dar vėl šią vasarą, — užkviečia vaikai viešnią. Ir mandagiai palaukia, kol jinai lazdele baksnodama, palengva nustripena į kaimyno kiemą.

— Man rodos, ji bus šventa. Kai numirs — tiesiog į dangų, — prataria surimtėjęs Vytulis.

— Turbūt jokių nuodėmių? Jai nė išpažinties nereikia, — beveik su pavydu spėlioja Pauliukas, apie savo išdykumus pagalvojęs.

— Matai, o kai kas sako, tik senovėj šventieji po žemę vaikščiojo. Ir žmones laimino. Yra ir dabar dorų žmonių, — pasako Genutė.

GRAŽINA TULAUSKAITĖ

RAMYBĖ

*Metus aš varstau kaip karolius
Ant balto siūlo pračities
Ir net žinot visai nenoriu,
Toliau, kur kelias nusities.*

*Atplaukia vakaras kaip laivas
Ar jo šešėlis ant vandens.
Širdy šviesu, tylu ir blaiva —
Ramybės niekas neišsėms.*

*Ir atskrenda naktis žvaigždėta
Melsva plaštakė. Taip tyliai.
Baltan tinklan ją netikėtai
Sugauna ryto spinduliai.*

*O širdyje šviesu ir gera.
Ramybės niekas neišsėms.
Ir saulė uždega gintarą,
Palinkus atsigert vandens.*

“NAUJOJI VAIDILUTĖ”

MOTERŲ INTELIGENČIŲ

MĖNESINIS ŽURNALAS

1921 — 1940

IZABELĖ BLAUZDŽIŪNAITĖ-MOTEKAITIENĖ

“Šio amžiaus pradžioj prof. Pranas Dovydaitis buvo Lietuvoj Romos Katalikų akcijos širdis ir jos dinaminė srovė,” rašė dr. J. Girnius monografijoje “Pranas Dovydaitis” 1975 m. Įsteigęs keletą mokslinių žurnalų: “Kosmos”, “Logos”, “Lietuvos Mokyklą” ir kt., jis pastebėjo, kad nėra jokios periodinės spaudos katalikei moksleivei, kuri, jo nuomone, neturi jokios tinkamos literatūros specifinėms mergaičių prigimties galioms ugdyti bei pačioms pasireikšti. Tuo metu bendralytis mokslivių žurnalas “Ateitis” — toli gražu nepatenkinąs mergaičių moksleivių ugdymo bei auklėjimo problemų. Ilgai nešiojant širdy šią naujo mergaitėms laikraščelio steigimo idėją, atėjo tinkamas momentas tokį laikraščelį įsteigti.

1921 m. partizaninėj kovoj už Lietuvos laisvę žuvo jaunas Pr. Dovydaičio brolis — moksleivis Vincas Dovydaitis. Sunkiai išgyvendamas tragišką brolio žuvimą, jis pasiryžo, kaip paminklą ant jo kapo — įgyvendinti realiai jau išnešiotą moksleivėms mergaitėms laikraščelio idėją. Gerbdamas lietuvių senovinio tikėjimo kilnias moterų tradicijas, jis parinko žodį “Vaidilutė” ir sujungė su krikščioniškos moters idealu, prisegdamas tik žodelį “Naujoji” su giliu poetiniu patriotizmu ir sujungdamas abu žodžiu (abu pagoniško ir krikščioniško gėrio moters istorinius idealus) į vieną krikščiono vardą “NAUJOJI VAIDILUTĖ”.

Pirmas “Naujosios Vaidilutės” nr. išėjo 1921 m. gegužės mėn., su dedikacija žuvusiam broliui ir laikraščelio užsibrėžtu keliu: “Naujoji Vaidilutė”

imasi kurti Lietuvos mergaičių katalikų judėjimą, savo pačių vidaus bei išorės išsivadavimui ir savo žmogaus asmenybės didžiausiam išaukštinimui”. Toliau detalizuodamas N. V. tikslą Dovydaitis statė šiam laikraščeliui rimčiausių ir aukščiausių tikslų gaires, pavadindamas ją savo “dukrele” ir pradėjo ją “tėviškai” auginti! Pirmąjį nr. jis prirašė beveik pats vienas, parinkdamas temoms pasaulio šventųjų gyvenimus bei pavyzdžius: Mariją Magdalena, Dantę ir Beatričę, Handel-Mazetti ir pan. Talpino užsienio mergaičių veiklos ir lietuvių moksleivių įvairių vietovių kronikinių žinių. Rašė apie padorų apsirengimą, nekaltybės idealą, rūtų darželį, talpino keletą labai silpnos beletristikos bei poezijos, parašytos pačių moksleivių. Šią pirmąją mergaičių spaudos “kregždę” rimtu straipsniu parėmė žinomas filosofas St. Šalkauskis. Pirmam numeriui pasirodžius gyvenime, labai skaudžiai nuteikė Dovydaitį absoliučiai nepalanki literatūros kritikų — prel. Jakšto-Dambrausko ir Vaižganto kritika. Jų nuomone, laikraščelis visai nepritaikintas jaunų mergaičių psichologijai. Tai, anot kritikų, naujas Dovydaičio mokslo žurnalas, panašus į jo jau įsteigtuosius. Geriau, kad jo ir nebūtų, nes jo turinys moksleivėms “neįkandamas”. Taip sukritikuotas Dovydaitis nenuleido rankų. Neatsiradus redagavimui tinkamų moksleivių ar studenčių, jis pats redagavo dar penkerius metus, nė kiek nenukrypdamas nuo aprašymo kilnaus šventųjų pavienių ir porų gyvenimų. Tačiau antrais jo redagavimo metais atėjo talkon su visu savo pajėgumu rašytoja ir pedagogė Marija Pečkauskaitė. Jos kūrinėliai, kad ir iš šventųjų ar jos sukurtų kilnių poetiškų būtybių, buvo labai skaitančiųjų mergaičių pamėgti. M. Pečkauskaitė, uoliai pati talpindama į kiek-

vieną "N. V." nr. po du ir daugiau kūrinių per dešimt bendradarbiavimo metų, ne tik skatino bei organizavo jaunutes bendradarbes, bet ir tobulino jas, statydama reikalavimus rašytojams, kad vis tobulėtų pats leidinys. P. Dovydaitis stengdavosi aprūpinti uoliają M. Pečkauskaitę labai gausia katalikiška literatūra, užsienio moterų žurnalais ir net gana stambiais piniginiiais honorarais. Tačiau šventumo kupina "N. V." visvien nepatenkino visų skaitytojų. Atsiradus didesniai skaičiui "gyvenimiškesnių" moksleivių, kilo tikra revoliucija prieš "N. V." turinio egzoltuotą šventumą. Jų nuomone, "N. V." tinkanti tik į vienuolyną besirengiančioms moksleivėms, bet ne normaliam gyvenimui. Tada steigėjas net pasipiktinęs atsakė "N. V." redaguoti, perduodamas ją mergaičių moksleivių ir studentų redakcinei komisijai su redaktore St. Paliulyte-Ladygiene priešaky. P. Dovydaičio "redaktoriškas" pyktis greit praėjo. Jis pasiliko ir toliau šio žurnalo bendradarbis ir finansinis rėmėjas bei platintojas.

Naujoji redaktorė stengėsi atkelti "N. V." iš padangės į gyvenimo laukus. Ji puikiai suprato laikraščelio misiją ir vairavo jį, kiek galima buvo savo keliu su nepailstamai entuziastiškos bendradarbės M. Pečkauskaitės talka. Po metų redagavimo perėmė jos pareigas Amelija Mažulytė, kuri dirbo iki 1930 m. Tais metais mirė Marija Pečkauskaitė (1930.VIII.24 — Vytauto Didžiojo me-

Marija Pečkauskaitė — Šatrijos Ragana

tais), ir tų metų spalio mėn. numeris buvo paskirtas išimtinai Velionės garbei, jos gyvenimo viršukalnėms atžymėti, gausiai iliustruotas.

Lietuvių moterų inteligencijų skaičiui didėjant, varstant aukštųjų mokyklų duris Europoje ir grįžtant su įvairiausių mokslų bei menų diplomais, atsirado gyvas reikalas ir "N. V." lygi atitinkamai pakelti. 1930 Vytauto Didžiojo m. buvo susirūpinus šiąja aktualija įsteigta nauja redakcinė komisija, sudaryta iš baigusiu mokslus ir aktyvių gabių studentų, kurios pakeitė "N. V." iš moksleivių laikraščio į "NAUJĄJĄ VAIDILUTĘ" — Moterų inteligencijų mėnesinį žurnalą" ir įvedė naujus skyrius — "Namų Židinį", kur daugiausia buvo sprendžiamos vedusių gyvenimo problemos ir visi praktiški namų reikalai, o taipgi kuo plačiausia užsienio moterų inteligencijų gyvenimo bei veiklos apžvalga. Nuo 1931 faktinąja redaktore buvo studentė J. Jatulytė. Reikia pastebėti, kad kiekviena redaktorė skyrė daug rūpesčio ir pastangų suverbuoti kuo didžiausią skaičių įvairiausių kvalifikuotų bendradarbių — mokslininkų, menininkų, muzikų, rašytojų, poezių, namų apyvokos žinovų, gydytojų ir t.t. Pakviestos jos užpildydavo savo straipsniais nors tik už idealistinį "ačiū", bet "N. V." klestėjo, keldama lietuvių inteligentės kultūrą, o rašytojos tobulėjo miklindamos savo "plunksnas"

Nuo 1931 m. spalio iki 1932 m. lapkričio mėn. perima redagavimo pareigas dvi redaktorės — atsakingoji Jadvyga Laurinavičiūtė ir faktinąja — Julija Tverskaitė, vėliau ištekėjusi už dr. A. Maceinos. Nuo 1932 m. lapkričio iki 1933 m. sausio — atsakingoji redaktorė Rozalija Petrušauskienė, faktinąja — Jadvyga Drungaitė. 1933 m. pradėtas leisti moksleivėms "N. V." priedas — "Rimties valandėlė" pasirodydamas keturis kartus per metus. Jį visą laiką redagavo Danutė Lipčiūtė. Jis nebūdavo "pririštas" prie "N. V." — tik paskiras leidinėlis. Nuo 1934 m. sausio iki 1935 spalio mėn. atsakingąja redaktore buvo Rozalija Petrušauskienė, faktinąja — Izabelė Blauzdžiūnaitė. Nuo 1935 m. spalio iki 1936 rudens — atsakingoji redaktorė R. Petrušauskienė, faktinąja Regina Romašauskaitė (vėliau Atkočiūnienė). Nuo 1936 m. rudens — atsakingoji red. O. Gaigalaitė-Beleckienė, faktinąja — vėl Jadvyga Drungaitė. Gaila, kad neteko tremtyje iš jokių šaltinių sužinoti ar juodvi redagavo "N. V." iki jos uždarymo 1940 m., ar buvo kitos "N. V." paskutinių numerių redaktorės. Minėtų paskutiniųjų "N. V." redaktorių kadencijoj žurnalo vardas vėl buvo pakeistas į "N. V." — Moterų Kultūrinio Gyvenimo Žurnalas."

Per visą savo gyvenimo laikotarpį (20 metų) "N. V." žurnalas buvo Romos Katalikų pasaulėžiū-

RAŠYTOJA PETRONELĖ ORINTAITĖ

*Jos pirmieji rašiniai buvo
spausdinami "Naujoje Vai-
dilutėje" 1926 m.*

*Mielą "Moters"
bendradarbę sveikiname
75-rių metų sukakties
proga!*

"Moters" redakcija

ros dvasioje, vadovaujamas tada labai aktyvaus Ateitininkų Akademikų Sąjūdžio.

Per antrąjį gyvavimo dešimtmetį iki žurnalo uždarymo "N. V." turinys buvo maždaug pastovus. Negalėčiau teigti, kad kiekvienų metų turiniai būdavo iš anksto numatyti, suplanuoti. Daugiausia viskas priklausė nuo bendradarbių, kurios srities

specialistė būdavo gaunama redaguojant naują numerį, tuo būdavo ir apsiribojama, ypač, kad viskas buvo paremta idealistiniu atpildu. Tačiau visi rimtieji straipsniai būdavo specifiškai tinkami moterų pasaulėžiūros bei gyvenimo kultūros plėtotei ir visiems kitiems su moterų gyvenimu susietiems dalykams. Daug vietos būdavo skiriama psichologinėms šeimos gyvenimo problemoms, vaikų auklėjimui ir ugdymui, socialinės moterų padėties reikalams. Žodžiu, būdavo nagrinėjama visi tuo laiku moterims inteligentėms rūpimi rimto gyvenimo klausimai. Miela prisiminti, kad visus rimtuosius klausimus spręsti tuo laiku buvo pajungtos kuone visos mūsų mokslininkės, visuomenininkės, grožinės literatūros debiutantės ir jau įkopusios į tų dienų "parnasus". Tebūna atleista rašančiai, kad ne visų "N. V." bendradarbių pavardės paliko atmintį. Net nemėginsiu jų rikiuoti alfabetine tvarka, nes tada dar labiau išryškės "neprisimintosios". Daugiausia straipsnių tekdavo "prirašyti" ir pasaulio moterų kultūrinės apžvalgas paruošti pačioms redaktorėms, ypač "faktinosioms", kurios savo pečiais nešdavo visą žurnalo redagavimo našumą. Atsakingoms redaktorėms tekdavo jau suredaguoto, paruošto spausdinimui kiekvieno numerio cenzorės pareigos. Ji savo nuožiūra galėdavo numerių straipsnių nebepriimti, juos keisti ar aprobuoti. Todėl vyriausiomis redaktorėmis būdavo parenkamos moterys, baigusios aukštuosius mokslus, dažniausiai ištekėjusios ir net su mokslo laipsnių diplomais. Faktiniųjų redaktorių pareigos būdavo numatyti straipsnius ir juos "sumedžioti", paskui ištaisyti, sukarpyti pagal numerio vietos didumą, net "suprastinti" per daug plačius "išsikalbėjimus" ir pan. Žodžiu, paruošti visą numerį spaudai, o aprobus tai vyriausiai redaktorei — atiduoti paruoštą numerį administratorei nuvežti į spaustuvę. Atspausdinus pavyzdį, faktinoji redaktorė dar turėdavo pati ištaisyti korektūros klaidas, o tada jos pareigos su naujo numerio išleidimu pasibaigėdavo, bet ir vėl prasidėdavo naujo numerio medžiagos rinkimu. Šiam darbui būdavo parenkamos dažniausiai dar studentės, išskirtinai nusimanančios apie literatūrą ir daugiau išsiskiriančios iš kitų studentėjų savo asmenybėmis. Tokį didelį darbą studentės ištesėdavo ne ilgiau, kai vieną ar porą metų. Išskyrus Jadvygą Drungaitę, kuri redagavo "N. V." net du terminus po porą metų, rodos, antrą kartą net ilgiau.

Rimtuųjų "N. V." straipsnių ir net mokslinių studijų autorėmis buvo: dr. V. Karvelienė, P. Orintaitė, J. Drungaitė, B. Saladžiūtė, M. Galdikienė, E. Starkienė, M. Požėlaitė-Sidaravičienė, O. Beleckienė-Gaigalaitė, R. Petrušauskienė, St. Ladigienė, Br. Biržiškienė, O. Noruštė, O. Jonkaitytė, dr. M.

Studentė Izabelė Blauzdžiūnaitė, faktinoji „Naujosios Vaidilutės“ redaktorė 1934 ir 1935 m. Kaune

Ruginienė, J. Laurinavičiūtė, E. Petrauskaitė, A. Skrupskelienė, O. Kaubrienė, R. Romašauskaitė, dr. A. Sidlauskaitė, Br. Piktšilingienė, C. Griniūtė-Ivinskienė, dr. Ambraziejūtė-Steponaitienė, O. Penkauskaitė, Iz. Matusėvičiūtė, A. Tamošaitienė, I. Tverskaitė-Maceinienė, P. Rūtelionienė, F. Rogalskytė, G. Petkevičaitė-Bitė, M. Pautienytė-Banionienė, Iz. Blauzdžiūnaitė, A. Žagrakalnicienė, V. Kurmauskaitė, St. Pletkytė, O. Mašiotaitė ir daugelis kitų. Gi didžiausioji ir gausiausia šio žurnalo bendradarbė buvo Marija Pečkauskaitė, kurios pedagoginių straipsnių rinkinys iš „N. V.“ buvo net išleistas atskira knyga „Rimties Valandėlė“ — Knygutė jaunoms mergaitėms, 1928 m., 253 psl. Neturint pakankamai istorinės reikiamos apie šį žurnalą medžiagos, teatleis man tos, kurios yra irgi nuoširdžiai aukojusios savo laiką ir talentus, rašydamos straipsnius ir turtindamos „N. V.“ kultūrinę vertę, bet yra pamirštos. Negalima praeiti nepaminėjus, kad tos poros dekadų „N. V.“ amžiuje ir mūsų mokslininkai bei menininkai vyrai irgi mielai ir gausiai rašė moteriškais temomis.

Štai keletas jų: prof. St. Šalkauskis, dr. A. Maceina, vysk. M. Reinyš, prof. M. Krupavičius, kan. P. Dogelis, inž. M. Ivanauskas (pasirašydavo Mikasė Ivanauskaitė), kun. A. Grauslys, K. Barauskas, prof. J. Ambrazevičius (Brazaitis), dr. Z. Ivinskis, dr. R. M. Šaulys, dr. J. Urmanas, Vydūnas, K. Žirgulis, J. Valentukonis, prof. J. Eretas ir daug kitų. Net keletą straipsnių asmeniškai yra parašęs ir garsiausias XX amž. pedagogas šveicaras F. W. Foerster'is, prikaltėtas M. Pečkauskaitės.

Sėkmingai burdama į save jau pripažintas beletristes ir poetes, „N. V.“ specialiai rėmė ir kvietė rašyti ypač jaunus talentus. Todėl nuo pirmųjų „N. V.“ numerių „vandeningos lyrikos kūrinių“ (pagal M. Pečkauskaitės vertinimą) su panašiai romantiškais slapyvardėmis kaip: „Vynmedžio šakelių“, „Dangaus ašarėlių“, „Usnių“, „Gailučiu“, „Jūračiu“, „Šakelių“, „Lakštingalų“ per 20 metų arba išsivystė į rimtas poetes, beletristes, arba dingo su jų sezoninių slapyvardžių sinonimika. Iš iškiliųjų ir palikusių iškiliomis mūsų grožinės literatūros parnase — pažymėtinos: B. Buivydaitė, J. Augustaitytė-Vaičiūnienė, S. Bačinskaitė (Salomėja Nėris), M. Mykolaitytė, K. Grigaitytė, Gražina Tulauskaitė, J. Drungaitė, D. Lipčiūtė, N. Mazalaitė, St. Prosčėvičiūtė, V. Kumpikevičiūtė, Iz. Blauzdžiūnaitė-Motekaitienė, Iz. Matusėvičiūtė, A. Gustaitytė-Šalčiuvienė, Manė Dauba, A. Andriūškevičiūtė ir daugelis kitų, nemėginant čia klasifikuoti grožinės literatūros bendradarbių bei jų produktyvumo. Nuo 1933 m. išleisus „Naujosios Vaidilutės“ priedą (4 kart per metus) „Rimties Valandėlė“, taikomą jaunutėms moksleivėms, redaktore buvo Danutė Lipčiūtė, bet neliko žinių, kaip ilgai.

„N. V.“ vertę labai svėrė ne vien mokslinių, socialinių, meninių bei aplamai kultūrinių straipsnių moterų laukuose plati apimtis, bet ir jos sugebėjimas pateikti skaitytojoms visų jas liečiančių problemų sprendimą plačiame pasaulyje ir Lietuvoje, plačiai aprašant asmenybes bei jų nuveiktus darbus, net pasinaudojant gausiais vertimais į lietuvių kalbą. „Namų židinio“ patarimai visada domino modernišką gyvenimo pažangą, prastinimai namų ruošos, paliekant daugiau laiko moters dvasios tobulėjimui ir jaunimo bei savo kūdikių auklėjimui. Madų skyriuose buvo stengiamasi rašyti apie lietuvišką apsirengimo skonį, gretinant su vyraujančiomis madų centrų diktatūromis pasaulio moteriai. Daug rūpesčio buvo skiriama moderniškam buto įrengimui, kur viskas tarnautų vystyti sveiką žmogų ir harmoningus šeimos santykius. Bendradarbiais čia buvo kuone visi, pasiryžę kelti moters kultūros padėtį nepriklausomaj ir dar vis tebeatsistatančioj Lietuvoj. „N. V.“ kultūrinį svorį dar didino ir tas faktas, kad nebuvo vengiama mo-

teriškai kritiškomis akimis peržvelginėti ir vyriškosios giminės kultūrinę veiklą. Neilgai žurnalui gyvuojant, tas vyko kol kas tik apžvelgiant ir vertinant greta moteriškųjų taip pat ir vyrų rašytojų naujausius veikalus, bet moterų kritišku vertinimu. Tokių knygų ir periodinių leidinių apžvalgos buvo gana gausios. Kad žurnalas būtų gyvai įdomus, ypač antroje gyvavimo dekadėje, būdavo gausiai iliustruojamas. Gaila, kad "N. V." administratorių vardai nebuvo "madoj" pridėti prie redaktorių vardų, todėl tegaliu tik iš atminties paminėti savo redagavimo laikų nuostabiai draugišką ir darbščiąją studentę — E. Drungaitę (poetės-rašytojos ir redaktorės Jadvygos Drungaitės seserį) ir ankstybesnių numerių administratorę — Apolonią Sereikytę (dabar Putnamo vienuolyno seselę Augustą). "N. V." tiražas nuo įsteigimo pradžios siekęs 1.500, išaugęs ligi uždarymo iki 4000 numerių. Kainuodavęs metams 10 litų, moksleivėms ir studentėms pusiau pigiau. "N. V." finansavo pradžioje pats leidėjas, o ir vėliau aukodamas ne vieną tūkstantinę varganose žurnalo dienose. Vėliau būdavo sudaryti inteligentių moterų klubai, kurie rengdavo lėšoms sutelkti balius su šokiais ir koncertus su mišria literatūros, poezijos, muzikos ir solo dainų programa. Studentės pasitarnaudavo asmeniškai vizitais pas prenumeratorės, betgi ir tokiais finansiškai ne per daug žavingais keliais, kuklus laikraštėlis išaugo į rimtą, europietiško masto mūsų moterų inteligentių kultūros žurnalą. 1938 m. šis žurnalas išleido savo skaitytojams dovaną — knygą "Namuose ir svečiuose".

Gaila, kad šis moterų kultūrinio gyvenimo medis — "NAUJOJI VAIDILUTĖ" buvo pakirstas okupantų pačioj žmogaus žydinčioj jaunystėj, išvertęs vos dvidešimt metų Lietuvos moters kultūrinio dirvono vagą. Ar jis mirė pačiame savo žydėjime, ar dar žadėjo augti "lig pačių dausų", pagal poeto Vaičiūčio atsimintinus žodžius, rašančiai sunku spręsti, bet galima spėlioti, kad "N. V." dar turėjo ir galėjo augti, tobulėti kartu su kiekviena nauja diena ir jos naujausiais tobulumo reikalavimais ne vien kultūrinės, bet ir katalikiškos pasaulėžiūros poreikiais, derinant kultūros bei civilizacijos laimėjimus su Amžinybe.

Panaudota medžiaga:

"Pranas Doydaitis", Juozas Girnius, 1975 m., išleido Ateitis, 523-546 psl.

"Lietuvių Enciklopedija", XX tomas, 79-80 psl. ir XXII tomo 235-237 psl.

"Naujoji Vaidilutė", 1921-23, 1924, 1925-26, 1929-30, 1931, 1932, 1933, 1934 ir 1935 metų komplektai, gauti iš Sv. Kazimiero seserų vienuolyno bibliotekos Čikagoj.

"Naujoji Vaidilutė", 1936 metų 1, 3, 8-9, 10 nr. ir 1939 m. 2 nr.

ALĖ RŪTA

KALNUOSE

*Tyla ir saulė kalno žiede
Liūdesio lankus numovė —
Ten stebuklingai žiėbia
Rausvos ir baltos svajonės.*

*Kur eitum ir ką veiktum vienas? —
Ošia tik pušys. Be žado
Tau prakalbėję naktys, dienos
Margą atminimą žada.*

ZENITA TENISONAITĖ

SAPNŲ STIKLE

*Staiga pasirodo
tik balta ir juoda,
Šešėliai vilioja mane.
Šaltam žiemos grožiui,
harmoniją duoda.
Pražysta žybuoklės stikle.*

*Šalnoj skamba rogės
per gruodį, per gruodą.
Sidabro varpai vakare.
Palik ledo rožę,
aš jau neišduosiu —
Sapnų parašytų stikle.*

MOTERIS IR VIEŠUMA

AURELIJA BALAŠAITIENĖ

“Moteris” žurnalas, minintis savo egzistencijos 25 metų jubiliejų, yra tapęs laisvojo pasaulio lietuvių moters gyvenimo atspindžiu. Jame randame žinių apie mūsų iškiliausias moteris, jų kūrybą ir jų vaidmenį visuomeniniame bei kultūriniame gyvenime. Gal ir ne visada tikslu išskirti moterį iš bendrojo “žmogaus” gyvenimo, lyg ji nebūtų pusė gyvosios žmonijos ar visuomenės. Tačiau iš kitos pusės, mūsų viešoji spauda, dominuojama vyriškosios lyties, yra linkusi moters įnašą ignoruoti. Tik Motinos dieną skaitome eilėraščius ir vedamuosius apie motiną-auklėtoją, motiną-gimdytoją, motiną-mokytoją, lyg tai būtų vieninteliai moters egzistencijos pasaulyje uždaviniai. Juk tuo pačiu vyrai yra tėvai, o vistiek tas tėviškumo momentas nėra pabrėžiamas.

Toks pusiausvyros trūkumas daro ne vien skriaudą moterims, kurios savo įnašą neša į mūsų kultūrinį ir visuomeninį gyvenimą, bet skriaudžiama yra ir pati visuomenė, kurioje kūrybingi asmenys veikia ne kaip vyrai ar moterys, bet kaip rašytojai, žurnalistai, muzikai, visuomenininkai ir t.t.

Žvilgtelėjusi į Lietuvos Žurnalistų Sąjungos istoriją nepriklausomoje Lietuvoje, nuo 1922 metų esamuose sąrašuose radau tik vieną moters pavardę, būtent: J. Gerulaitytės. O buvo juk moterų ir redaktorių, ir spaudos bendradarbių. Sąjungai atsikūrus už Lietuvos ribų, tik 1952 metais į sąrašus ir valdybą patenka Salomėja Narkeliūnaitė. Žymiai vėliau randame Mariją Sims ir Zuzaną Juškevičienę. Dabar jų yra gal ir daugiau, bet esu tikra, kad nėra eilės moterų, kurių raštais skaitytojai gėrisi ir kurių žurnalistinių bei publicistinių straipsnių lygis yra neabejotinai aukštas. Pagerbimų, jubiliejų aprašymai mirgėte mirga nusipelnusių vyrų pavardėmis. Gi retas atsitikimas, kad viešai būtų pagerbta moteris. Joms tenka sekretorių, gėlių įteikėjų ir reporterių vaidmenys. Lygiai tas pats vyksta mūsų visuomeninių organizacijų susirinkimuose ir posėdžiuose,

J. PAUKŠTIENĖ

JAUNAMARTĖ

kuriuose sekretoriauti, t.y. protokolams rašyti, visada kviečiama moteris, nežiūrint, kad ji geriau sugebėtų pravesti susirinkimą, negu pakviestasis pirmininkas.

Švenčių ir minėjimų aprašymuose dominuoja vyrų pavardės nuo vėliavininko iki biliėtų pardavinėtojo, o gale “mielų ponių” vaisės lieka šablonišku anoniminiu komplimentu. Jaunimo organizacijų vadovybės visada kviečia mamytės “kepti pyragus”, bet neteko pastebėti, kad tėveliai būtų kviečiami kokiam nors “šeimyniškam” darbui. Paprastai tėveliai posėdžiauja, o mamytės nežiūrint jų talentų, kepa pyragus.

Tačiau rimtai į reikalą žiūrint, reikia, be abejonės, su-tikti, kad gyvenime moteris neša didesnę našą. Visuomeninėms nuotaikoms pasikeitus ir daugumai moterų išėjus iš namų į platųjį pasaulį ieškoti savo talentams ir polėkiams dirvos, grįžimas į namus ją sugražina beveik išimtinai į pilną namų ruošos darbų našą. Su malonumu tenka pastebėti, kad pati jauniausioji mūsų lietuviškų šeimų karta jau moters vaidmenį sulygina ir namuose prie uždarytų durų. Jaunas tėvas jaučiasi įpareigotas jaunai motinai padėti prie naujagimio, prie namų ruošos, palikti laiko žmonos kūrybiniam darbui, pripažįstant ir jos dvasinio gyvenimo potencialą. Graudu, kada moteris yra pasmerkiama grynai fiziologinių funkcijų atlikimui, jas hipokritiniai poetizuojant, dirbtinai iškeliant, kaip “nuostabų motinystės” uždavinį. Motinos-augintojos vaidmuo yra labai trumpas.

“MOTERS”

nesenstančios mintys

* * *

Šiais laikais vaikai labai jauni skrieja iš namų, ieškodami savarankiško gyvenimo. Moteris, kuri gražiausius savo gyvenimo metus praleidžia vien motinos ir žmonos vaidmenyje, užmigdo ir užslopina savo dvasinį potencialą. Likusi viena be vaikų, ji lengvai tampa tipinga nesimpatinga uošve, nepasiruošusi gyvenimui už namų ribų, o namuose praradusi savo darbą. Jaunystės polėkiai, talentai ir įgytas mokslas dažnai sunyksta gyvenimo kasdienybės pilkumoje.

Iš kitos pusės, dalis kaltės priklauso ir pačioms moterims. Pirmiausia jaučiama apatija ir iniciatyvos stoka. Net ir “Moters” redaktorė skundžiasi, kad sunku iš pajėgiančios moters išprašyti straipsnį, o skaitytojos gerų straipsnių pasigenda ir tikisi. Visuomeniniame gyvenime viešuose susirinkimuose moterų mažuma, taigi, ir balsavimo laikui atėjus, kandidatuojančių nėra. Taip ir lieka mūsų moterys tradicinėje šeiminiškių rolėje. Besisvečiuojant tenka stebėtis, kaip dauguma moterų seka ir pažįsta mūsų gyvenimą, stebi trūkumus ir turi gerų idėjų tiems trūkumams šalinti. Tačiau viešumoje jų balso negirdime. Lengva kaltinti “vyrų dominuojamą” pasaulį, bet tai nėra labai teisinga. Jei pažvelgsime už savo sienų ribų, plačiame pasaulyje matome valdančias, įtakingas moteris politinio gyvenimo viršūnėse — Margaret Thatcher, Indira Gandhi, Golda Meyr ir kitas. Nejaugi lietuvė moteris, kuri yra talentinga, darbšti ir kultūringa, negali prasiveržti už mokyklos sienų ir pokylių salių ribų?

“Moters” žurnalui švenčiant sidabrinį jubiliejų, reikia pradėti naują erą su nauju šūkiu — “Moterys, eime į viešumą!” Mes joje reikalingos! Mes joje turime balsą! Mes esame gyva ir kūrybinga mūsų visuomenės dalis!

Laikyk “Moteri” savo knygų lentynoje. Joje spausdinamos mintys nesensta...

Moteris — 1955 m.

Mes nesame tos nuomonės, kad visi turi rašyti ir kalbėti vienodai . . .

1956 m.

Kepkite tik su margarinu būtinai, nes taip daug gardžiau ir ne taip riebu. Tik duktė nenori nei margarino, nes bijo nutukti...

1956 m.

Joks vyras neturėtų daryti sprendimo nepasitaręs su savo žmona, nes ji pranašesnė už vyrą savo inteligencija. Aš tuo tikiu...

1961 m.

Mažiau dėti patarimų apie grožį, nes ir taip jau lietuvaiteis per daug dažosi...

1961 m.

Visi tie kurie giria ir grožisi moderniuoju menu, savo namų sienų moderniais paveikslais nepuošia...

1965 m.

Ar negalėtumėte parašyti nors trumpą straipsnelį: Kaip reikia valgyti? Kaip reikia laikyti peilį, šakutę ir kur padėti šaukštą suvalgius sriubą?...

1967 m.

Nenoriu pasakyti, kad vyrų bendradarbiavimas čia būtų nepageidaujamas, bet nesuprantamas ir nepateisinamas moterų neveiklumas šioje srityje...

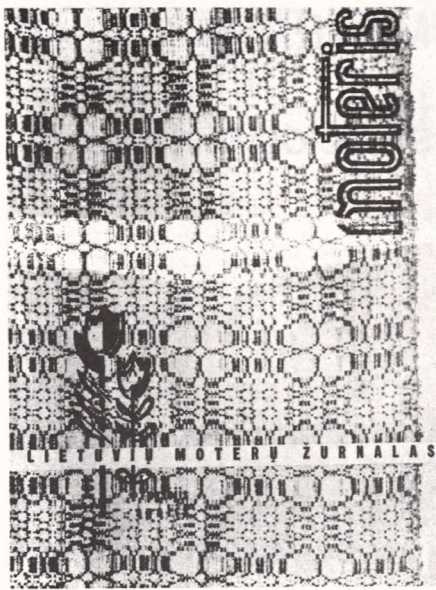
1970 m.

Kyla klausimas, kaip iš puikaus Dievo kūrinio — moters — išsivystė boba?...

1970 m.

Prašom sumokėti “Moters” prenumeratą už 1981 metus...

1981 m. ir t.t.

“Moters” viršelis

N. Kulpavičienė

“Jei būtų skiriamos žurnalistinės premijos mūsų laikraščiams ir žurnalams, šis žurnalas neabejotinai būtų rimtas kandidatas net keliom iš jų”. Taip rašė “Lietuvis žurnalistas” 1974 m. Nr. 4. Smagu, kad ir vyrai mus pastebi!

Iš “MOTERS”

redakcijos stalčių. . .

- Tokio “dyvo” dar nebuvo mačiusi: prieš porą dienų iš Jūsų gavau vietoj “Moters” tik jos suknelę, vadinasi visai tuščią voka, bet su ženkliais ir antspaudoja. Malonėkite tą reikalą sutvarkyti. . .
- Mane tik prieš Velykas pasiekė pirmasis “Moters” numeris. Labai juokingai atrodė, atsivertus pirmą lapą, sniegu apsnigti medžiai. Ar norite prailginti žiemą? . . .
- Tegul “Moteris” ir vėluoja, svarbu, kad mus lanko. . .
- Jūsų redaguojamas žurnalas “Moteris”, mano manymu, yra didžiausias pasididžiavimas kiekvienos lietuviškos moters. . .
- Jau kelintas kartas “Moteryje” įdedami straipsniai, kurie, mano nuomone, ne tik žemina, bet ir įžeidžia lietuviškos moterį kaip žmogų. . .
- Dirbu ligoninėje, bet dar nesu girdėjusi, kad moteris būtų skirtinga nuo vyro. . .

- “Moteris” — graži, rimta, patraukli. Net nežinau, ar dar kuo galima būtų patobulinti. . .
- Aš visuose savo straipsniuose randu korektūros klaidų, bet vis praleidžiu pro pirštus. . .
- Ne kitu tikslu, tik prietelišku dėmesiu drįstu pastebėti, kad “Moteris” 1978 m. Nr. 6, 2 pusl. po Michelangelo paveikslu (iš Capello Sixtina) yra parašas, kad tai pasaulio sutvėrimas, tačiau tai vaizduoja paskutinį teismą. . .
- Noriu padėkoti už man siunčiamą “Moters” žurnalą. Nors Lietuvą palikau labai seniai, būdama maža, bet lietuviškas jausmas neužgeso, kurį stenčiuosi ir toliau perduoti savo šeimai. . .
- Būtų įdomu ir ateityje pamatyti Jūsų žurnale lietuviškų tradicinių stalo servyzų nuotraukų. Susidomėjimas yra didelis, mes visos esame jaunos, žemiau 30 metų. . .
- Man labai patiko “Moters” numeris, paskirtas Šatrijos Raganai. Kaip gerai, kad tiek įdomių žinių vienoje vietoje. Tinka praplėsti savo akiratį, arba medžiagą panaudoti pašnekesiui su jaunom mergaitėm. . .
- Visada laukiame ir su malonumu sutinkame savo mieląją viešnią — “Moterį”. . .
- Ačiū už Gražuolę ir svarbiausia protingą “Moterį”, kurią skaitydama labai gerbiu. . .
- Aš dažnai sielojuosi lietuviškos moters gyvenimo lėkštumu: ji lieka pasyvi, tik privačiai kritiška, daug ir svariai kalbanti su kavos puoduku ar gėrimu rankoje. . .
- Ne. Aš neleisiu savo sunkiai uždirbtų pinigų skaitymui moterų adresu metomų užgauliojimų . . .
- Jau tiek tūkstančių metų žmonės bando išlikti iš urvų ir nultipti nuo medžių, o štai 20-jo amžiaus mokslininkė juos vienu rašiniu vėl atgal suvaro. . .
- Rašto vyrija yra linkę daug kur rašytojas moteris ignoruoti, išskirti ir t. t., kaip žemesnius tvarinius. . .
- Galiu įsivaizduoti, kad pakenčiamai rašančių moterų nėra daug, o ir tos pačios pritingi. . .
- Aš irgi “Moteryje” labai nemėgstu vyrų. . .
- Niekas jėga į bendradarbius Jums nesiveržia, tai ko Jūs dar taip norite pasibranginti? . . .
- Šitoks laureatės pristatymas nelabai derinasi nei su jos šypsniu, nei su žurnalo etika, nei su paprasčiausiu mandagumu. . .

● Jums atsisakius talpinti mano raštus į “Moters” žurnalo skiltis, nutraukiu prenumeratą. Kodėl aš turiu prenumeruoti, mėtyti savo pinigą, darydama malonumą kitiems, o pati neturėti nė mažiausio malonumo. . .

● O kritika ir savikritika yra geresnio darbo laidas. . .

● Ar negalėtumėte padaryti tiesiai užrašymų ant viršelio? Reikia jau iš visų tų kreivumų grįžti į tiesumą. . .

● Kas Jums užėjo 1975-jų metų pirmajame numeryje skelbiant “Moters Metus”? . . .

● Quo Vadis “Moteris”? . . .

● Jūsų įdėta nuotrauka “Lėlių teatras” gal ir sudomins anūkus skaityti žurnalą. . .

● Su didele dalim taisymų, kurie keičia stilių (ar išleidžia žodį “velnias”) nesutinku! . . .

● “Moters” žurnalo kalba yra lengva ir suprantama ne tik mums, senesnės kartos lietuviams, bet ir jaunesniems. . .

● “Moteris” — mūsų tremties pasididžiavimas. . .

● Tik perskaičius paskutines eilutes, jau pradėdu laukti sekančio numerio. Dažnai pagalvoju, jei “Moteris” sustotų, išėivijos lietuvių moterų gyvenime būtų didžiulė ir tamsi tuštuma. . .

● Iš viso “Moteris” labai neįdomi. Tai ne mano vienos nuomonė, girdėjau iš daugelio. . .

● Tas žurnalas man patinka. . .

Zita Didžbalienė

Irena Kairienė

Jau daug metų “Moters” redakcijoje dirba: Irena Kairienė — “Madų ir grožio pasaulis” — nuo 1960 m., Loreta Murauskienė — “Šeiminkų kampelis” — nuo 1967 m. ir Zita Didžbalienė — korektorė — nuo 1970 m.

Loreta Murauskienė

MARIJA MACEVIČIENĖ

Ona Gaigalaitė-Beleckienė gimė XX amžiaus pirmoje dešimtyje Linkuvos apylinkėje, darbščioje ir pasiturinčioje ūkininkų šeimoje. 1914 m. septyni mažamečiai vaikai liko visiškai našlaičiai, nes mirė tėvas ir motina. Prasi-dėjo našlaičių vargai, sunkumai ir naujos nelaimės. 1919 m. per suirutę sudegė beveik visi ūkio trobesiai ir jie liko be namų.

O. Beleckienę siekti mokslo pažadi-no Basanavičiaus ir Kudirkos spaudos puslapiai, kuriais buvo išklijuotos jų klėties sienos. Pramokusi skaityti, ji juos skaitydavo, atmintinai mokėsi ir dėjosi į širdį, kad aš taip mokėčiau parašyti. Gimnaziją baigė Linkuvoje 1925 m. Tais pačiais metais įstojo į Kauno Universiteto Teologijos-Filosofijos fakultetą studijuoti lietuvių literatūrą, istoriją ir pedagogiką. Išklau-sė ir žurnalistiką, nes ta sritis ją traukė jau nuo gimnazijos suolo. Išklausiusi 4 metų kursą tame fakultete, perėjo į Teisių fakultetą, kurį sėkmingai bai-gė 1933 m., įgydama diplomuoto teisi-ninko teises. Tada gavo pakvietimą dirbti universitete. Bet 1931 m. užda-rius Teolog.-Filosofijos fakultetą, bu-vo projektuojama įsteigti atskirą Ka-talikių Universitetą ir tuo reikalu buvo renkamos lėšos Lietuvoje ir užsienyje. Iš projektuojamo steigti universiteto lėšų jai paskyrė tam tikrą sumą išvyk-ti į užsienį pasitobulinti socialinės glo-bos srityje, nes buvo užsimota pir-miausia įsteigti aukštąją socialinę mo-terų mokyklą, kuri būtų užuomazga Katalikių Universiteto.

Austrijoje, Vienoje, ji lankė aukš-tąją moterų socialinę mokyklą, o Pra-hoje ir Berlyne susipažino su pana-šaus tipo mokyklomis. Tačiau leidi-mas, pažadėtas žodžiu, steigti tokią mokyklą Lietuvoje švietimo Ministeri-jos buvo atšauktas, nors ir pareiškimų mokytis tokioje mokykloje buvo gau-ta virš dviejų šimtų. Sužlugo projek-tai. Tada ją pakvietė redaguoti žurna-lą "Naujoji Vaidilutė", kuri ją redaga-vo iki jo uždarymo 1940 m. "Naujoji Vaidilutė" buvo žurnalas kultūrinio gyvenimo, skiriamas inteligentėms moterims.

O. Beleckienė lėšų mokslui eiti ir materialinės paramos po karo nualin-to ūkio neturėjo, nes nebuvo iš ko.

Ona Beleckienė

Mokydamosi gimnazijoje, dirbo ūkio darbus, rengė mokinius ir tvarkė L. Katalikių Moterų D-jos knygyną, iš kurio knygas ėmė Linkuvos apylin-kės moterys ir merginos. Dar ir dabar ji po tiek metų atsimena kaimų pa-vadinimus ir tuos šviesius jaunuolių veidus, trokštančius knygos žodžio. Atvykusi studijuoti į Kauną, tuojau gavo darbą L. K. Moterų D-jos centro valdybos reikalų vedėjos. Draugijos skyriais buvo nusėta visa Lietuva. Draugija išlaikė 4 mergaičių žemės ūkio mokyklas, leido kaimo moterims laikraštį "Moteris", rengė moterims įvairius švietimo, žemės ūkio kursus, provincijoje turėjo daugelį knygynų, skaityklų, arbatinių ir kt. Darbai buvo platūs — kelti moterų švietimą, jų susipratimą ir gerinti jų buitį. Palai-psniui darbo apimtis plėtėsi, kūrėsi įvai-rios sekcijos — mergaičių globos, mo-tinos ir vaiko, žemės ūkio ir kt. Mo-terų centre dirbo iki 1930 m. Kai (1930 m.) ištekdėjo, iš reikalų vedėjos pareigų pasitraukė ir tik pasiliko Mer-gaičių Globos Sekcijos pirmininke. Šioje srityje atidavė daug laiko, dar-bo, energijos, kantrybės ir išvermės. Buvo įsteigtas mergaičių darbo biuras, mergaičių stočių misijos ir kt. Tai buvo labai reikalingas ir naudingas darbas, nes buvo išgelbėta, globota ir paruošta gyvenimui šimtai, tūkstan-čiai mergaičių, kurioms buvo reikalin-ga vienokia ir kitokia pagalba bei pa-rama tiek materialiniu, tiek morali-niu požiūriu. O. B. dirbo ir eilėje visuomeninių organizacijų valdybose. Daug kartų buvo renkama į L. K. Moterų D-jos centro valdybą, į Kata-likų Veikimo Centro vyriausiąją val-dybą, į Lietuvos "Caritas" centrą, ku-ris jungė katalikiškas labdaros organi-zacijas. Dirbo Liet. Abolicionistų D-jos valdyboje, Vilniui Vaduoti S-gos valdyboje, redagavo žurnale "Mūsų Vilnius" moterų skyrių, pirmininkavo Ateitininkų Tarybai ir daug daug ki-tur. Rengdavo su talkininkėmis "N. V." vardu moterų rašytojų, poečių ir prozininkų, literatūros vakarus. Be

"Moters" ir "Naujosios Vaidilutės", suredagavo knygą "Tiesos ir meilės tarnyboje", jubiliejinus leidinius "Lopšelis", "Lietuvos Aboliucionistas" ir kt. O. Beleckienė žurnalistinį darbą labai mėgo ir su noru bei pasišventi-mu dirbo. Daug rašė didelių ir mažų straipsnių į įvairius žurnalus, laik-raščius, pasirašydama tikrąja pavarde ir įvairiais slapyvardžiais. Jos visuomeninio gyvenimo kelias sukosi į tą sritį, iš kur girdejo šauksmą — gel-bėkite, padėkite, ištraukite! . . . Darė, dirbo ir galvojo, ką dar gali gero, naudingo padaryti. Su dr. Marija Ru-giniene buvo užsibrėžusios parašyti knygą "Moterų judėjimas". Dr. R. ap-siėmė rašyti apie tarptautinį moterų judėjimą, o O. B. apie Lietuvos mo-terų judėjimą, kurio centruose ji su-kosė. (Apie 400 puslapių rankraščių pateko prie Beleckienės arešto pro-tokolo ir žuvo — "sudegė"). 1927 m. sumanyta praveisti Motinos dienos šventimą 1-ji gegužės mėn. sekmadie-nį. M. Galdikienė pirmininkavo suda-rytam komitetui, o B. buvo propagan-dos sektoriaus vadovė. Vėliau jos ryžosi, kad būtų įvesta šeimos savaitė, kur vėl jai teko propagandą praveisti. Be to, dar įvairios konferencijos, su-važiavimai, moterų literačių vakarai, dailininkų ir liaudies meno parodos ir t.t. ir t.t.

Nuo pirmojo moterų suvažiavimo 1907 m. iki 1940 m. buvo daug mei-lės ieškant tiesos, keliant pagarbą tau-tai, siekiant šviesos, žmogaus asme-nybės tobulėjimo pažangos buityje, einant pasiaukojimo ir darbo keliu. Milžiniškas darbas buvo dirbamas be atlyginimo, grynai tik gera valia, bet iš tyriausių širdžių ir su geriau-siais troškimais matyti savo tautą ky-lančią į gyvenimo aukštumas.

Tolesnė O. Beleckienės 45 metų gy-venimo atkarpa tremty — tai pats sun-kiausias ir skaudžiausias jos gyvenimo kelias, kada stovėjo ant briaunos — gyventi ar mirti, kai tebėra nužmo-ginta viskas. Visi gyvenimo džiaugs-mai, kilniausi idealai, siekimai ir dar-bai sugriauti, į šipulius sudaužyti, į nieką paversti. Gyvendama Lietuvoje, O. Beleckienė pati didžiom nelaimėm nuskaudinta, kenčia materialines, dva-sines ir fizines negales, bet sielojasi, guodžia ir rūpinasi kitų nelaimėmis ir vargais. Tie vargai ir negalės ją ne-apeleidžia iki šių dienų. Ji yra viena iš tų pasišventusių, besalyginiai pasiau-kojusių ir išsimokslinusių šviesių as-menų. Jos tobulas visuomenininkės bruožas: meilė artimui, skubėti daryti gerą ir kad skriaudų ir skausmo liktų mažiau.

ŽYMAUS FLAMŲ RAŠYTOJO
POEZIJA LIETUVIŠKAI

PR. NAUJOKAITIS

Belgijoje gyvenanti lietuvė poetė Zenta Tenisonaitė ne tik pati rašo poeziją (jau išleidusi tris savo eilėraščių rinkinius), bet ir verčia lietuvių poeziją į nederlandų (olandų) kalbą, taip pat iš nederlandų kalbos verčia į lietuvių kalbą. 1973 m. "Nidos" leidykla Londone išleido Z. Tenisonaitės sudarytą ir išverstą į lietuvių kalbą "XX-ojo amžiaus nederlandų poezijos rinktinė". O šiais 1980 metais ji vėl išvertė ir išleisdino žymaus flamų rašytojo Felix'o Timmermans'o poezijos rinkinį ADAGIO.

Vertėja duoda ir šio rašytojo kiek biografinių žinių. F. Timmermans (1886-1947) daugiausia yra parašęs romanų ir novelių. Išleista jo apie 50 knygų. Lietuviai skaitytojai turbūt atsimena jo nuotaikingą apysaką "Kaimietiškoji psalmė", išverstą poeto Vinco Kazoko (1957). Poezijos F. Timmermans išleido tik du rinkinius, kurių paskutinis "Adagio" yra rašytas ir išleistas prieš pat rašytojo mirtį ir laikomas jo dvasiniu testamentu ir jo kūrybos vainiku.

Šiame rinkinyje poetas ramiai, nesukubėdamas (adagio) kalbasi su Dievu, su amžinybe. Tai nepaprastai nuširdūs poetiniai monologai. Jautri poeto siela jaučiasi esanti Viešpaties arfos styga. Viso rinkinio nuotaikos kryptį tiksliai nusako knygos motto:

Esu Tavo arfos styga ir
laukiu Tavo pirštų palietimo,
kad mano balsas tarp šakų
Tavo simfonijoj švytuotų.

Dėl to ir visas rinkinys alsuoja nuširdžia religine nuotaika. Poetas Dievo nieiško, nes Dievo buvimą jau yra atradęs savyje:

Tavęs ieškojau vis kitur
tol, kol gyvenimas mane sužeidė,
ir Tave, o palaiminta valanda,
atradau aš savyje. (6 psl.)

Tačiau poeto santykiavimas su Dievu nėra kasdieniškai paprastas, jis turi dramatinę įtampą, nes poetas nori būti Dievo ugnies liepsna, bet tuojau pajunta, kad Dievas yra per didelis, palyginus su žmogišku menkumu (7 psl.). Ir dėl to gyvenime yra liūdesio,

Poetė Zenta Tenisonaitė — "Moters" bendradarbė iš Belgijos

poetas net dėkoja, kad Dievas davė liūdesį, kuriame yra daug grožio ir amžinybės ilgesio. Grožis yra sapnas, kurį sapnuoja visa gamta. Poetas ilgisi amžinos šviesos ir jau jaučia, kad viršūnės švinta, ir meldžiasi, kad Dievo malonės ryto auksas užlietu visą jo sielą. Tačiau poeto santykiavimas su Dievu motyvai nesikartoja, o vis liejasi į naujus poetinius vaizdus. Plati gamtos vaizdų skalė yra lyg sudėtingas muzikos instrumentas, kuriuo sugeba groti poetas. Diena jam kaip gėlė, rasa neša ramybę žmonėms, žvaigždynų ir tylos šviesa stato altorius, ir viskas gieda, aidi — ir daiktai ir žmonės, džiaugsmas, liūdesys ir net blogis liejasi į šventą valandą, į tūkstančių gražių akordų. Santykiavimas žmogaus su Dievu būtų nepilnas, jei nepasireikštų žmogaus visiško nusizeminimo momentų. Yra valandėlių, kai žmogus pasijunta esąs maišas, pelenai, lūžtantis šiaudelis, pučias muilo burbulus. Ir tas muilo burbulas plyšta nuo žmonių keliamo trukšmo. Ir dėl to nusizeminęs žemdirbys meldžiasi, prisimindamas atpirkimo auką ir kalbasi su Kristumi kaimiečio žodžiais: "Duok man sėklų, aš duosiu kviečių Tavo Šventam Sakramentui." Poetas jaučia, kad laikas yra Dievo rankų žirklys, ir kas nori pamatyti Dievą, turi mirti. Jis mato, kad tarp šešėlių slankioja mirtis ir kad žemė yra pilna tamsios jėgos. Bet gera būti Viešpaties tarnu ir jo meilėje numirti.

Tai toks tos knygos turinys. Jis įdomus savo poetiniais motyvais, lengva poetinės išraiškos forma. Z. Tenisonaitės vertimas sklandus, laisvas, neuzkliūvantis, už kalbos slenksčių. Knygelė poezijos mėgėjų pradžiugins. Jis ras gražių nenudėvėtų matoforų, poetinių vaizdų, kaip šitas: "Gegužės naktis myli lakštingalą . . . Žvaigždės žydi amžinybė . . ."

Felix Timmermans, ADAGIO, lyrika. Iš nederlandų kalbos vertė Zenta Tenisonaitė. Vertėja nupiešė ir viršelį. Išspausdino NIDA Press, Londone (2 Labroke Gardens, London, W11 2PT) 1980. Garbės rėmėjas — Lietuvos Miškininkų Draugija Išeivijoje, Chicago, 46 psl., kaina nepažymėta.

ZENTOS TENISONAITĖS
GROŽINĖ LITERATŪRA

Zenta Tenisonaitė, gyvenanti Antverpene, Belgijoje, intensyviai reikiąsi lietuvių ir nederlandų grožinėje literatūroje. Kuria poeziją, noveles, pasakas. Periodinėje spaudoje rašo straipsnius, kelionių reportažus, recenzijas. Bendradarbiauja kolektyviniuose leidiniuose: "Nidos" knygų klube, Londone leidžiamo literatūros metraščio "Pradalgsės" VII, VIII, IX laidose, poezijos antologijoje "Tretieji vainikai" (1975) Čikaga.

Lietuvių kalbon sudarė, išvertė ir išleido "XX-jo amžiaus nederlandų poezijos rinktinę" (1972). Nederlandų kalbon išvertė lietuvių poetų eilėraščius (1971) ir rašytojo-poeto A. Vaičiulaičio "Mūsų mažoji sesuo".

Poetė Z. Tenisonaitė išleido eilėraščių rinkinius: "Pavasaris ir aš (1973)", "Šviesos iliuzijos" (1975), "Vieniši vėjo vakai" (1979). Dabar rengia IV-tą rinkinį — "Aš sapnuoju saulę ir sniegą".

Jos nauji vertimai: Guido Gezelle's eilėraščiai, rengiami spaudai ir Adagio, Felix Timmermans, spausdinami.

Periodinėje spaudoje bendradarbiauja: Moteryje, Lietuvių dienoje, Laiškuose lietuviams, Europos lietuvių, Tėviškės aiduose, Eglutėje, Naujienose ir Keleivyje (iki jo uždarymo).
Osvaldas Žadvydys

Nedaug lietuvių vyrų bei moterų išeivijoje yra pasiekę aukštas pakopas mokslų srityje. Tačiau iš mūsų naujųjų ateivių JAV-se ypatingai išsiskyrė savo moksliniais darbais bei laimėjimais kalifornijos universiteto archeologijos profesorė dr. M. Gimbutienė. Be to, šiais metais ji yra išrinkta pirmininke Association for the Advancement of Baltic Studies (AABS).

Šią organizaciją lietuviškai galėtume pavadinti: Baltiškųjų Studijų Puoselėjimo Sąjunga. Ji buvo įkurta lietuvių, latvių ir estų akademikų 1968 m. JAV-se (Marylando universitete). Jos pirmuoju pirmininku buvo išrinktas prof. V. Vardys. Nors šita sąjunga savo darbą pradėjo tik su keliasdešimt entuziastų narių, bet dabar jau turi apie 900 įvairių tautybių mokslininkų, kurie gyvena ne tik Amerikoje, bet ir kituose kraštuose. Sąjungos svarbiausias darbas yra įvairios baltistikos studijų konferencijos, bendradarbiavimas su kitų tautų Baltų tyrimo institutais, kaip pvz.: Švedijos, Vokietijos ir pan. Leidžia biuletinį, anglų ir vokiečių k. žurnalą "Journal of Baltic Studies", stengiasi išspausdinti visų studijų bei konferencijų paskaitas, bendradarbiauja su įvairių valstybių bibliotekomis, leidyklomis ir t.t.

Savo baltistikos studijų konferencijas rengia kas antri metai. Tokios konferencijos jau yra buvusios: Kalifor-

nijoje (1970), Toronte (1972 ir 1978), Niujorke (1974), Čikagoje (1976), o šiemet birželio 5-8 d. Georgetown universitete, Vašingtone, D.C. Šioje paskutinėje konferencijoje tarp daugelio atstovų, suvažiavusių iš įvairių kraštų, dalyvavo ir nemažas būrys lietuvių moterų: M. Gimbutienė, B. Cipliauskaitė, S. Ramanauskaitė, V. Kelertienė, D. Tamulionytė, I. Maziliauskienė ir kitos. Įdomu yra tai, kad buvo atvažiavę paskaitininkai iš Anglijos, Švedijos, V. Vokietijos, Lenkijos, Izraelio ir t.t. Paskaitų ciklą sudarė šios temos: istorija, literatūra, kultūra, politika, kalbotyra, archeologija, tautosaka ir kt. Ypatingas dėmesys šiemet buvo atkreiptas į Baltijos gintarą, apie kurį pagrindinę paskaitą skaitė M. Gimbutienė, nes ji vadovavo visai sekcijai.

Prof. M. Gimbutienė, nors ir netekusi gimtosios žemės po savo kojomis, vargingomis išėivės gyvenimo sąlygomis siekė aukštesnių tikslų. Dabar ji dėsto Europos archeologiją, Baltų mitologiją, kultūrą ir kt. Kalifornijos universitete (Los Angeles). Be savo tiesioginių profesorės pareigų, ji rašo daug straipsnių JAV-bių spaudai ir užsienyje įvairiems mokslo žurnalams. Taip pat ji yra viena iš redaktorių "Journal of Indo-European Studies". Ji tvarko šio žurnalo archeologijos skyrių. Be to, jau yra išleista jos ir keli mokslo leidiniai, būtent: "The

Dr. archeologė M. Gimbutienė

Balts", "Ancient Symbolism in Lithuanian Folk Art", "Prehistory of Eastern Europe" ir kt.

Prie kitų, kaip mokslininkės, jos darbų reikia priskirti ir keliones po Europą bei įvairius archeologinius kasinėjimus Graikijoje, Jugoslavijoje ir Italijoje. Italijos vyriausybė ją yra apdovanojusi ir ordinu už senus ir reikšmingus atradimus kasinėjimų metu.

Tad naujai AABS pirmininkei — prof. M. Gimbutienei linkime sėkmės bei ištvermės ir toliau darbuotis mokslo baruose. S. G.

Dr. O. Gustainienė — K. L. K. M. D-jos centro valdybos pirmininkė ir "Moters" žurnalo bendradarbė

"Moterį" leidžia Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos centro valdyba: pirm. dr. O. Gustainienė, A. Kuolienė, E. Krikščiūnienė, S. Laurušaitienė, R. Sirutienė, B. Vaitiekūnienė, I. Žemaitienė

Renkamos informacijos apie

MARCELĘ KUBILIŪTĘ

Ji buvo nusipelnusi Lietuvos visuomenės veikėja, apdovanojama aukščiausiu DLK Vytauto ordinu. Jei kas turi kokių nuotraukų ir žinių apie jos šeimą ir veiklą pramą ir veiklą pranešti:

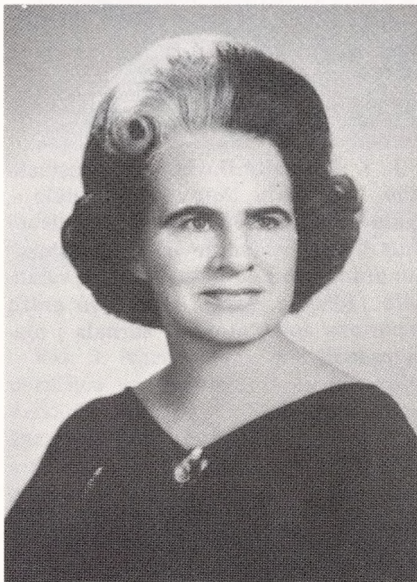
Dr. V. Sruogienė
7023 So California Ave.,
Chicago, IL, USA, 60629
arba "MOTERS" redakcijai,
1011 College St., Toronto, Ont.
Canada L5C 1T3

• MOTERYS IR SPAUDA

G. Krivickienė, žurnalistė, ilgus metus buvo "Draugo" korespondentė prie Baltųjų Rūmų Washington'e. Ji yra išleidusi Vilniaus liaudies dainų rinkinį ir dabar ruošia sekančią knygą. G. Krivickienė ilgus metus bendradarbiauja "Moters" žurnale.

Aurelija Balašaitienė yra žinoma žurnalistė, dažnai gvildenanti svarbias visuomeniškas temas mūsų spaudoje. Ne svetima jai yra ir literatūrinė kūryba; A. B. romanai ir novelės buvo spausdinami "Draugo" atkarpose; 1971 m. ji laimėjo "Dirvos" novelės konkursą; 1978 m. Skautininkų d-vė Clevelande surengė jos kūrybos Literatūrinę Popietę. A. Balašaitienė yra ir "Moters" žurnalo bendradarbė.

Raš. Alė Rūta bendradarbiauja plačioje lietuvių išeivijos spaudoje, taip pat ir "Moteryje". Ji yra išleidusi daug savo kūrybos į platų pasaulį, pradžiuogindama lietuvių literatūros mėgėjus.

A. Saudargienė, gyv. tolimoje Australijoje, rašo įvairiom lietuviškom temom išeivijos spaudoje ir "Moteryje". Ji yra išleidusi knygelių vaikam ir savo kelionių aprašymų knygą.

Poetė D. Sadūnaitė savo įdomiais kūriniais ir vertimais dažnai pajvairina "Moters" žurnalo puslapius.

Aleksandra M. Kairytė-Vaisiūnienė, gyv. Venecueloje, yra nuolatinė "Moters" žurnalo bendradarbė. Spaudoje pradėjo bendradarbiauti Lietuvoje; daug rašo sveikatos ir dietų reikalais įvairiuose išeivijos leidiniuose.

Agr. B. Šimkienė, gyv. Kalifornijoje, bendradarbiauja "Moteryje" su naudingais profesiniais patarimais.

I. I. Poželaitė-Davis, gyv. Australijoje, dalyvauja lietuviškoje veikloje, dėsto lituanistinėje mokykloje, bendradarbiauja spaudoje ir yra "Moters" bendradarbė. Per lietuvių radio valandėlę (1980 m. gale) ji perdavė gražų reportažą apie "Moters" žurnalą į platus pasaulį.

Dalė Vaikutaitytė-Murray "Moters Dirvos" redaktorė. Kilusi iš lietuvių ateivių šeimos, mokslus baigė Čikagoje, kur nuo mokyklos dienų aktyviai reiškiasi lietuviškoje organizacijoje ir kultūrinėje veikloje; ALRK Moterų S-gai priklauso nuo 1950 m. ir 1965 m. buvo pakelta į garbės nares. Amerikos Lietuvių Romos Katalikių Moterų S-gos žurnalas pirmą kartą pasirodė 1916 m. spalio mėn., pirmoji redaktorė buvo Uršulė Jokubauskaitė (a.a. Daukantienė), vėliau — A. Nausėdienė, S. Sakalienė, M. Paulionienė. Nuo 1955 m. žurnalą redaguoja Dalė Murray. Sveikiname ilgametę redaktorę ir "Moterų Dirvą" 65-rių metų jubiliejų švenčiančią!

Birutė Mazeikienė, gyv. Toronte, rašo lietuviškoje spaudoje įvairiais klausimais, bendradarbiauja "Tėviškės Žiburiuose" ir "Moteryje".

Ses. Ona Mikailaitė "Eglutės" redaktorė nuo 1963 metų; priklauso NPM seserų vienuolijai; išleido dvi knygas: "Pupučio pasauliukas" — pasakos ir "Šiapus jūros" — eilėraščius.

Poetė D. Mītkutė-Mītkienė iš Kalifornijos savo kūryba reiškiasi visuomenėje ir spaudoje. Žurnalo bendradarbei dėkojame už sukurtą gražų "Moters" pasveikinimą!

G. Šlapelytė-Sirutienė, kalbininkė, periodinėje spaudoje pradėjo bendradarbiauti studentavimo laiku Vilniuje. Išeivijoje irgi dažnai rašo istoriniais ir lituanistiniais klausimais lietuviškoje spaudoje ir "Moteryje".

L. Ž. S-gos leidinys, redaktorė — K. Vidžiūnienė ir padėjėjas — G. Juodgudis

Kleva R. Vidžiūnienė gyvena gražioje Kalifornijoje. Ji dirba profesinį mokytojos darbą. Jos laisvas laikas yra skirtas lietuvių, kultūrinei veiklai ir rašybai. Ji rašo daug įvairiomis temomis ir bendradarbiauja periodinėje spaudoje. Kleva yra gera novelistė, laimėjusi abu "Moters" novelės konkursus. Mielai "Moters" bendradarbei ir toliau linkime nepadėti plunksnos.

Raš. J. Narūnė, gyv. Floridoje, yra parašiusi ir išleidusi daug knygelių vaikams. Taip pat ir atsiminimų knygas: Vaikystė, Jaunystė ir kitas. Neseniai iš spaudos išėjo nauja enciklopedinio pobūdžio knyga — Pirmūnės Akademikės. J. Narūnė dažnai rašo periodinėje spaudoje, taip pat ir "Moteryje"

Pirmasis lietuviškas laikraštis pasirodė New Yorke, JAV, 1879 m. rugsėjo mėn. 16 d. "Gazeta Lietuwiszka — Rasztas paszwestas del Lietuwniku". Pirmąjį laikraštį išleido Mykolas Tvardauskas talkinamas žmonos Adelės. Pasirodė tik 16 numerių. "Aušra" — leidžiama dr. J. Basanavičiaus, A. Vištelio ir J. Senkaus išėjo Mažojoje Lietuvoje 1883 m. kovo mėn. New Yorke 1883 m. kovo mėn. pradėjo eiti "Wienibe Lietuwniku" — Vienybė, tai seniausias lietuvių laikraštis neseniai atšventęs 95-rių metų sukakties jubiliejų. "Vienybė" ilgus metus redaguoja Valerija Tysliavienė. Sveikiname žengiančias į šimtmetį!

* * *

Rašytoja J. Narūnė

"MOTERS" ŽURNAL BENDRADARBIAVO

M. Aukštaitė, V. Anysienė, M. Anysas, P. Abromaitienė, D. Augienė, M. Arštikaitytė, P. Ancevičienė, E. Armonienė, Pr. Alšėnas, O. Audronė, B. Ankudavičienė, O. Bačkienė, M. Budrienė, V. Balčiūnas, S. Butkevičienė, K. Bučmys, P. Barius, K. Brazaitytė, A. Balašaitienė, E. Čekienė, K. Čampienė, Z. Daugvainienė, J. Damušis, V. Dailidė, J. Eretas, R. Fabijonienė, O. Gustainienė, M. Galdikienė, A. Grauslys, K. Grigaitytė, J. Gutas, E. Gimbutienė, M. Gimbutienė, S. Grigaitienė, A. Giedrius, J. Gobis, P. Gaučys, O. Gailūnaitė, V. Judzentavičiūtė, M. Jokūbyniene, U. Jauniškienė, E. Jasevičiūtė, E. Jankutė, M. Indrišiūnaitė, St. Yla, E. Jackevičiūtė, L. Imbrasienė, A. Janačienė, A. Šarūnienė-Yčienė, M. Tubelytė-Kulma-

nienė, O. Krikščiūnienė, V. R. Krališkienė, K. Keblinskienė, V. Kundrotienė, A. Karvelytė, E. Krikščiūnienė, I. Kairienė, N. Kulpavičienė, E. Kardalienė, R. Kuliene, A. Karkienė, G. Krivickienė, K. Leonaitienė, O. Labanauskaitė, K. Lelešiūtė, V. Lozoraitienė, I. Lukoševičienė, A. Mošinskienė, I. Motekaitienė, D. Mitkienė, I. Matusėvičiūtė, L. Murauskienė, N. Malalaitė, J. M. Matienė, J. Matulionis, L. Miežinienė, B. Mikalauskas, J. Miškinis, J. Matusas, I. Malėnas, N. Narutė, J. Narūnė, S. Narkeliūnaitė, E. Norvaišienė, Pr. Naujokaitis, P. Orinitaitė, S. Oželienė, I. Davis-Poželaitė, A. Prižgintaitė, D. Petrutyte, K. Pažeraitė, S. Prapuolenytė, J. Prunskis, E. Petrauskaitė, D. Prikočytė, J. Pumputienė, D. Paškevičiūtė, D. Petrutyte,

M. Ramūnienė, A. Rūta, O. Roznekiene, A. Pakalniškis, E. Paliokienė, D. Sadūnaitė, M. M. Slavėnienė, M. G. Slavėnienė, T. Sekonienė, A. Saudargienė, A. Sereikytė, V. Šmaizienė, B. Šimkienė, V. Sruogienė, A. Sungailienė, J. Švabaitė, A. Šabanienė, S. Stasienė, E. Senkuvienė, A. Šidlauskaitė, M. Saulaitytė, Z. Tenisonaitė, G. Tulauskaitė, A. Šešplaukis-Tyruolis, J. Tininis, E. Tumienė, V. Tumėnienė, A. Tamošaitienė, A. Užupienė, V. Vaitkevičienė, S. Girdauskienė-Vilkauja, B. Vytienė, E. Vydienė, A. Vaisiūnienė, K. Vidžiūnienė, G. Valiulienė, J. Valiūnas, A. Zubienė, K. Žymančienė ir t.t. ir t.t.

Neįmanoma visus surašyti, jei ką nepaminėjome, atsiprašome!